

ÜLKEMİZDE YANLIŞ VE AMAÇ DIŞI ARAZİ KULLANIMI

Cemil CANGİR¹⁾
Duygu BOYRAZ¹⁾

ÖZET

Yanlış ve amaç dışı arazi kullanımı, Çölleşme ile Mücadele Ulusal Eylem Planında önemli bir alt başlığı da oluşturmaktadır. İleriye dönük özenle ve taviz vermeden korumamız gereken mutlak tarım toprakları üzerindeki yanlış ve amaç dışı arazi kullanımının boyutu yaklaşık $2,2 \times 10^6$ ha arazidir. Bu değer potansiyel tarım topraklarımız için yaklaşık $2,5 \times 10^6$ ha alana karşılık gelmektedir. Mutlak ve potansiyel tarım toprakları üzerinde yanlış arazi kullanılan toplam alan yaklaşık $4,4 \times 10^6$ ha'dır ve arazi kullanım planlaması sonrası önemli bir bölümünün tarım arazilerine dönüştürülmesi gerekmektedir. İşlemeli tarıma uygun olmayan arazilerde ise tarım amacıyla işlenerek, yanlış arazi kullanımındaki arazilerimizin toplam alanı da yaklaşık $6,3 \times 10^6$ 'dır ve bu arazilerde de işlemeli tarım yapmamamız gerekmektedir. Ülkemizde amaç dışı arazi kullanımı ile yitirilen iyi nitelikli ve verimli tarım arazilerimiz, tarımsal potansiyele göre dördüncü ilimizi oluşturacak boyuta ulaşmıştır ve tüm yerleşim yerlerindeki payı da %28,1'dir. Tüm arazi varlığımız, arazi kullanım yetenek sınıfları ile arazi kullanım türleriyle karşılaştırılmalı olarak değerlendirildiğinde yaklaşık $25,4 \times 10^6$ ha arazi, yanlış ve amaç dışı arazi kullanım konumundadır ve kırsal arazi planlaması (çevre düzeni planı) ve arazi kullanım planlaması ile sürdürülebilir arazi yönetimi kuramlarıyla yönetilmeyi beklemektedir.

Sorunların çözülmesi için ana başlıklarıyla tüzel mevzuatımızın tekrar kökten ele alınması; günümüzde uygulanmakta olan arazi değerlendirme yöntemlerinden kategorik sistemlerin yerine, parametrik ve morfometrik sistemler ile çözüm aramak; üreticilerin ve kamuoyunun eğitilmesinin ve bilinçlenmesinin sağlanması; yasama ve yürütme organlarının konuya daha duyarlı ve gerçekçi olarak yaklaşması gerekmektedir.

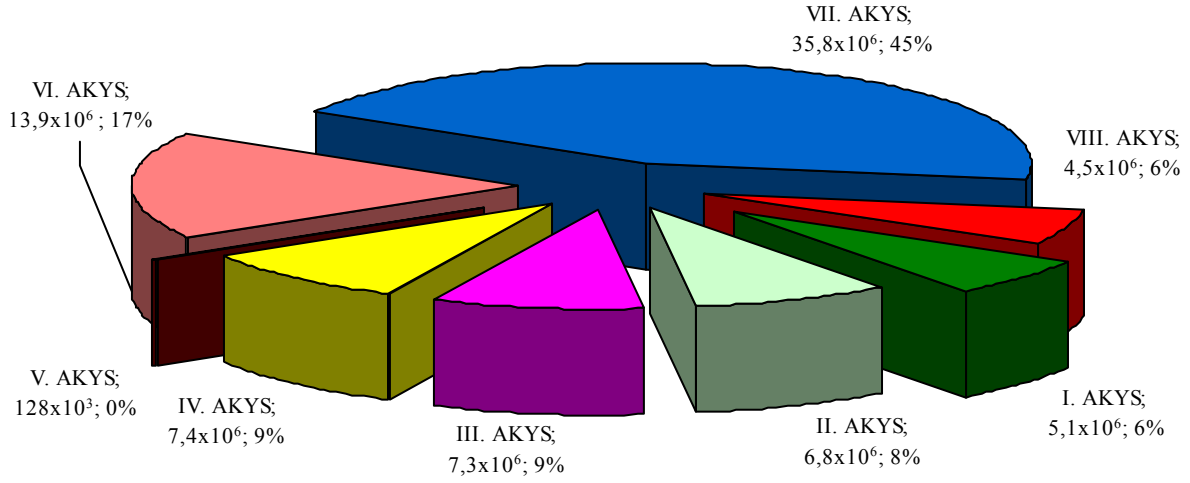
I. ÜLKEMİZDE TARIM TOPRAKLARIMIZI NEDEN KORUMALIYIZ? KIRSAL ARAZİ PLANLAMASI (ÇEVRE DÜZENİ PLANI), ARAZİ KULLANIM PLANLAMASI VE TOPRAK AMENAJMANI PROJELERİNİN GEREKLİLİĞİ

Arazi kullanım yetenek sınıflaması: Kültür bitkilerini yetiştirme kalitesine sahip tarım arazilerini; çayır- mera olarak kullanılabilir toprakların ve orman arazilerinin dağılım alanlarını; milli parkların ve rekreasyon bölgelerinin gelişim alanlarını; yerleşim alanlarını ana hatları ile gösteren ve arazi kullanımında erozyon, toprak profiline ait temel sorunları ve drenaj gibi sınırlayıcı etmenleri de yetenek alt sınıfları olarak gösteren bir arazi etüdüdür. Ancak bu etüdün niteliği toprakların amenajman projelerinin ortaya konmasına ve bu topraklara adapte olabilecek özel ürünlerin uygunluk sınıflarının saptanmasına ve bu bölgelerde yapılacak ayrıntılı arazi kullanım planlamalarının yapımına uygun değildir.

Bir kategorik sistem olan arazi kullanım yetenek sınıfları etken profil derinliği, tekstür sınıfı, geçirgenlik, erozyon derecesi, taşlılık, çoraklık, topoğrafya ve drenaj gibi bazı arazi karakterlerinin irdelenmesi ve yorumlanmasıyla yapılmaktadır. Ülkemizde kabul edilen sekiz tane yetenek sınıfı vardır. Yetenek sınıflarının sayısal değeri I'den VIII'e doğru arttıkça arazilerin ayrıcalıklı kullanımının seçme serbestliği, uyum yeteneği azalırken; kullanıldıkları sorunsuzluk ve tehlike sınırlarının derecesi de artış gösterir. Sekiz tane yetenek sınıfının ilk dördü işlemeli tarım arazilerine uygun iken; son dördü ise içerdiği özürler nedeniyle işlemeye uygun değildir. Ancak IV. Arazi kullanım yetenek sınıfına giren arazilerin işlemeli tarıma uygunluğu, arazi kullanım planlamalarının yapılması sonrasında değerlendirilmelidir. Özellikle I., II. ve III. Arazi kullanım yetenek sınıfındaki araziler işlemeli tarım dışında, çok zorunlu olmadıkça diğer amaçlarla kesinlikle kullanılmamalıdır. Ülkemizde arazi kullanım yetenek sınıflarına göre dağılımlarının oranları şekil 1'de sunulmuştur.

I., II. ve III. Arazi Kullanım Yetenek Sınıflarına giren araziler "Mutlak Tarım Toprakları'dır". Buldukları ekolojik havzalarında en mahsuldar toprakları temsil eden I. Arazi Kullanım Sınıfındaki Topraklar Ülkemizde yaklaşık $5,1 \times 10^6$ ha'dır ve tüm arazilerimizin % 6,5'idir. II. ve III. Arazi Kullanım Yetenek Sınıflarına giren toprakların toplam alanları sırasıyla $6,8 \times 10^6$ ve $7,3 \times 10^6$ ha'dır; tüm arazi varlığımızın da %8,7'si ve %9,3'ü oluşturmaktadır.

1) Trakya Üniversitesi Tekirdağ Ziraat Fakültesi Toprak Bölümü Tekirdağ

- I. AKYS* - Yüksek derecede mahsuldar topraklar
- II. AKYS- Mahsuldar topraklar
- III. AKYS- Orta derecede mahsuldar topraklar
- IV. AKYS- Marjinal derecede mahsuldar topraklar
- V. AKYS- Çayır Toprakları
- VI-VII. AKYS- İşlemeli tarıma uygun olmayan, öncelikli mera- orman arazileri ve yerleşim alanları
- VIII. AKYS- Topraksız/ taşlı/ kayalık/ çok çorak vb. gibi araziler
- *AKYS- Arazi Kullanım Yetenek Sınıfı

Şekil 1. Türkiye’de Arazi Kullanım Yetenek Sınıflarının Alansal (ha) ve Oransal (%) Dağılımı.

Potansiyel tarım toprağı olarak nitelendirilen IV. Arazi Kullanım Yetenek Sınıfındaki topraklar yaklaşık $7,4 \times 10^6$ ha’dır ve bu alan arazi varlığımızın %9,5’ünü oluşturmaktadır. Bu toprakların bir bölümü, Arazi Kullanım Planlaması sonrası mera arazisi olarak kullanılabilecektir. Mutlak tarım topraklarımızın toplam alanı yaklaşık $19,1 \times 10^6$ ha’dır ve ülkemizin de %24,5’ini oluşturmaktadır. Bu değere potansiyel tarım topraklarını da eklersek rasyonel tarım yapabileceğimiz en fazla toplam alanımız $26,6 \times 10^6$ ha’dır ve tüm kara parçamızın yaklaşık %34,0’ünü kapsamaktadır. **ARAZİ VARLIĞIMIZIN YAKLAŞIK 1/3’ÜNÜ OLUŞTURAN İŞLEMELİ TARIMA UYGUN VERİMLİ VE İYİ NİTELİKLİ TARIM ARAZİLERİMİZ SANILDIĞI VE KİMİLERİNİN DE İDDİA ETTİĞİ GİBİ ÜLKEMİZDE YÜKSEK ORANDA DEĞİLDİR.** Ağırlıklı olarak çayır arazisi şeklinde değerlendirebileceğimiz V. Arazi Kullanım Yetenek Sınıfındaki topraklarımız alan olarak en küçük alanı 128.000 ha’la temsil etmektedir ve tüm ülkeye oranı %0,2’dir.

Öncelikle mera alanları için kullanılmaya yatkın olan VI. Arazi Kullanım Yetenek Sınıfındaki arazilerimiz yaklaşık $10,8 \times 10^6$ ha’dır ve oranı da %13,9’dur. Bu arazilerin bir bölümü arazi kullanım planlaması sonrasında da orman arazisine dönüştürülmelidir. Ağırlıklı olarak ormanların üzerinde yer alması ve yerleşim amaçlı diğer sektörler tarafından da kullanılabilen arazileri temsil eden VII. Arazi Kullanım Yetenek Sınıfındaki arazilerimiz $35,8 \times 10^6$ ha’dır ve ülkemiz kara parçasının da yarısına yakın bir alanını %46,0’lık bir oranla oluşturmaktadır. Şekil 1’de görüldüğü gibi yüksek derecede mahsuldar/ mahsuldar/ orta derecede mahsuldar topraklarımızın, ülke arazi varlığımızın ¼’ünü oluşturması ve arazi kullanım türlerinin yanlış kullanımlarıyla ortaya çıkan gerçek, net bir şekilde ülkemizde kırsal arazi planlaması (Çevre düzeni planı), arazi kullanım planlaması ve toprak amenajmanı projelerinin önemini ve gerekliliğini yansıtmaktadır.

Kırsal arazi sınıflaması, arazi kullanım planlaması ve çevre düzeni planı toprakların profil derinliği boyunca arazide ve laboratuvarda sistemli bir şekilde morfometrik temellere göre incelenmeleri sonucunda; arazilerin önemli karakteristikleri bulunarak sınıflandırılmaları ve haritalanmaları sonucunda havzanın ve/veya bölgenin ekolojik, sosyal ve ekonomik faktörleriyle birlikte değerlendirilmesiyle sürdürülebilir kalkınma hedeflerine uyumu

sağlanarak her bir ayrıcalıklı toprak ünitesine doğal nitelik ve yeteneklerine uygun kullanılması için yapılan konut (Kentleşme ve kırsal yerleşmeler), ticari, sanayi, toprak sanayi, rekreasyon, turizm, ulaşım, milli park, vahşi hayat ve tarım gibi arazilerin özel ve resmi kullanımlarındaki önerilen bölgeleri, gelişme yoğunluklarını bir program altında düzenlemektedir.

2. TARIM TOPRAKLARIMIZI İLGİLENDİREN TÜZEL MEVZUATIMIZ

Cumhuriyet tarihimiz boyunca kırsal ve kentsel alanların kullanımını dolaylı ve dolaysız olarak etkileyen 75'e varan yasa çıkarılmıştır. Günümüzde ise 65 yasa arazi kullanımımıza ait tüzeli mevzuatı oluşturmaktadır. Ancak tarım topraklarımızın kullanılmasına ve korunmasına yönelik bağımsız bir yasa bulunmamaktadır.

13 Haziran 2003 tarih ve 25137 sayılı resmi gazetede yayımlanan "Tarım Arazilerimizin Korunması ve Kullanılmasına Dair Yönetmelik" gereğince tarım arazilerimizin korunumu sağlanmaya çalışılmaktadır. Bu yönetmelik gereğince:

-Köy yerleşimleri; mücavir alan sınırları içinde imar planı yapılmak istenen yerler; **organize sanayi bölgeleri ve küçük sanayi siteleri yerleri**; toplam kullanım alanı 5000 m²'yi geçmemek koşulu ile karayolları yol boyunca kurulacak oto yakıt satış istasyon yerleri; katı atıkların etkisiz hale getirilmesi için yapılan tesisler ve ek tesis yerleri; **ceza infaz kurumları ve tutuk evleri yapı ve tesisleri yerleri**; su temini ve enerji üretimi amaçlı baraj, gölet, elektrik santralleri, su kuyusu ve bunlara ait ek tesis yerleri; ham petrol ve doğal gaz arama, üretim ve depolama tesisleri ile bunlara ait ek tesis yerleri; santral yolu, şalt merkezi, direk, pilon, kök, trafo, enerji nakil hatları, cebri boru güzergahı, arıtma ve bunlara ait pompaj tesisleri ve güzergahları; trafik kontrol ve güvenlik istasyonları yerleri; milli savunma tesisleri, hava alanları ve ek tesis yerleri; sera ve sera organize sanayi bölgeleri; çiftçiye ait tarımsal işletmenin ekonomik olarak yürütülmesini sağlamak için gerekli boyut, hacim ve nitelikte, kümes, ahır, ağıl, depo, soğuk hava deposu, yemlik ve yem hazırlama tesisleri, mandıra, balık üretim tesisleri, arı hane, su ve yem deposu, gübre ve slaj çukuru yerleri; **belediye sınırları içinde ve dışında yapılacak her türlü plan değişikliği yerleri kural dışı olmak üzere tarım dışı amaçlarla kullanılmaya tahsis edilmeyecek araziler** (Bu paragraftaki yerleşim yerleri, aynı yönetmeliğin 9,10,11 ve 13. maddelerinde yer alan istisnaları açıklamaktadır. Ancak Ziraat Mühendisleri Odasının, Danıştay Onuncu Dairesine Esas No: 2003/3518'la açtığı yürütmeyi durdurma ve iptali isteminde, Danıştay bu istemi: **5. maddesinde yer alan "bu yönetmeliğin 9,10,11 ve 13. maddelerinde yer alan istisnalar hariç" ibaresinin ve 6. maddesinin 2. paragrafına yönelik yürütmenin durdurulması isteminin kabulüne oybirliğiyle ifadesiyle kamu yararı ve hukuka uygunluk bulunmadığı gerekçesiyle, karar vermiştir**).

A) Mutlak tarım arazileri, özel ürün arazileri ve ekonomik olarak verimli olan dikili tarım arazileri ile **arazi kullanma kabiliyet sınıfı I., II., III., IV. olan sulu ve I., II. olan kuru tarım arazileri (yönetmelikteki bu ifade bilimsel yazım kurallarıyla "sulu tarım arazi sınıfı 1., 2., 3. ve 4. olan sulu ve arazi kullanım yetenek sınıfı I. ve II. olan kuru tarım arazileri" olması gerekmektedir).**

B) Drenaj yetersizliği, taşlılık veya tuzluluk gibi nedenlerle III. sınıf ve üzerindeki arazi özelliğinde bulunan, kullanılmaya açılmış veya açılmamış olsun, ıslah edilmek suretiyle I. ve II sınıf tarım arazisine dönüştürülebileceği toprak etüd raporunda belirlenen araziler.

C) Özellikleri itibarıyla tarım dışı kullanımlara tahsis edilebilir durumda olmakla birlikte sulama, drenaj, toprak muhafaza ve benzeri planlama veya uygulama projeleri kapsamında yer alan ve bir proje kapsamı içinde olmasa bile tarım dışı maksatlı kullanımlara tahsisleri halinde proje bütünlüğünü veya çevre arazilerdeki tarımsal kullanım bütünlüğünü bozacak durumda olan araziler.

Yukarıda açıklanan yönetmelik maddeleri, anayasamızın 35., 44. ve 45. maddelerinin ruhuna ne kadar uyabildiği hep tartışma konusu olmuştur. Tarım topraklarının yanlış ve amaç dışı kullanımlarıyla geriye yeniden kazanılamayacak nitelikte, yenilenemeyen doğal bir kaynak olarak sonsuza dek, gelecek kuşaklara gıda sağlamak işlevi olduğu kabul edilirse; anayasamızın 35. maddesindeki "Mülkiyet hakkının kullanılması topluma yararına aykırı olamaz." olgusunun tartışılmaması bile gerekir. Yine anayasamızın 44. maddesindeki "Devlet, toprağın verimli olarak işletilmesini korumak ve geliştirmek, erozyonla kaybedilmesini önlemek..." ve 45. maddesindeki "Devlet, tarım arazileri ile çayır ve meraların amaç dışı kullanılmasını ve tahribini önlemek..." için gerekli önlemleri alır yükümlülüğü, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşam hakkı; kırsal toplum kalkınması; toplumun huzuru ve mutluluğu için gereklidir.

Arazi kullanımı ve düzenlenmesine ait tüzeli mevzuatımızdaki bazı önemli ana başlıklar topluca aşağıda sunulmuştur.

- A) Hükümlerini Bakanlar Kurulunun yürüttüğü **3914 sayılı İmar Kanununun 5. maddesi**"çevre düzeni planı: ülke ve bölge plan kararlarına uygun olarak konut, sanayi, tarım, turizm, ulaşım gibi yerleşme ve arazi kullanılması kararlarını belirleyen plandır."
- B) Hükümlerini Çevre ve Orman Bakanlığının yürüttüğü, **çevre düzeni planlarının yapılması esaslarına dair yönetmeliğin 4. maddesi**"Çevre düzeni planı (plan): Ülke ve bölge plan kararlarına uygun olarak konut, sanayi, tarım, turizm, ulaşım gibi yerleşme ve arazi kullanım kararlarını belirleyen ve 1/25.000, 1/50.000, 1/100.000 veya daha küçük ölçekli olarak hazırlanan planı ifade eder."
- C) Hükümlerini Sanayi ve Ticaret Bakanlığının yürüttüğü, **Organize sanayi bölgeleri yer seçimi yönetmeliğinin 13/a. Maddesi**" Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü merkez ve yerel teşkilatları: 1/100.000

- ölçekli Toprak kaynağı envanter haritasından, 1., 2., 3. sınıf tarım alanları, meralar; ayrıca gölet, sulama alanları ve drenaj tesislerine gösterir harita.”
- D) Hükümlerini Devlet Planlama Teşkilatı'nın yürüttüğü, **Organize Sanayi Bölgeleri, yatırım kararı, yer seçimi, imar planı hazırlama usul ve esasları yönergesinin, 3.1.2 Arazi yapısı ve Kullanımı maddesi**(1) OSB alanı olarak, düşük verimli yerler tercih edilir, OSB alanı: 2) dikili alan ve sulama developman alanı içinde bulunmamalıdır, 3) I., II. ve III. sınıf yağışa bağlı tarım arazisi olmamalıdır, 4) mera, yaylak ve kışlaklardan olmamalıdır.”
- E) Hükümlerini Bakanlar Kurulunun yürüttüğü **5195 Kanun nolu da değişik, 4737 sayılı Endüstri bölgeleri Kanunu'nun 3/A maddesi**“ÇED olumlu kararı veya ÇED gerekli değildir kararı verilen faaliyetler hakkında, ilgili kurumlarca başkaca hiçbir işleme gerek kalmaksızın on beş gün içinde irtifak hakkı dahil, gerekli tüm izin, onay ve ruhsatlar verilir. Bütün bu işlemler üç ay içerisinde tamamlanır.”
- F) Hükümlerini Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın yürüttüğü, **Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgelerinde ve Turizm Merkezlerinde İmar Planlarının Hazırlanması ve Onaylanmasına İlişkin Yönetmelik'in 9. maddesi**“planları hazırlanması sürecinde kullanılan veriler genel olarak aşağıdaki konuları kapsar. 5- tarım alanları, tarımsal arazi kullanımı, 6- Sulama alanları, 13- arazi Kullanım, 15- Mülkiyet yapısı, 16- Yerleşme alanı ilgili özellikler. İlgili kamu kurum ve kuruluşlardan istenilen bilgi, belge ve görüş 3 ay içerisinde verilir. Bu süre sonunda istenilen bilgi, belge ve görüşün verilmemesi durumunda ilgili iş ve işlemler Bakanlıkça resmen tesis edilebilir.
- G) Hükümlerini Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın yürüttüğü, **Tarım İşletmelerinin yeterli tarımsal Varlığa sahip olup olmadığının Tespitine Dair Yönetmelik'in 7. maddesi**“Tarım İşletmesinin değerinde azalmaya neden olan parsel bölünmelerinin önlenmesi için bölünemez tarımsal parsel büyüklüğü; nitelikleri Bakanlık tarafından çıkarılacak uygulama tebliği ile belirlenecek; mutlak tarım arazilerinde ve özel ürün arazilerinde on dekar, dikili tarım arazilerinde beş dekar, örtü altı tarımı yapılan arazilerde üç dekar, marjinal tarım arazilerinde yirmi dekadır. Bu rakamların iki katından küçük parseller bölünmez. Büyük parseller bölündüğünde bu rakamlardan küçük parseller oluşturulamaz. Oluşturulan parselin en az bir kenarı kamuya ait bir yola gelecek ve arazi eğimi %3' den fazla olan yerlerde parselin uzun kenarı eğime dik olacak şekilde bölünür.”
- H) Hükümlerini Bakanlar Kurulu'nun yürüttüğü **4070 nolu Hazineye Ait Tarım Arazilerinin Satışı Hakkında Kanunun, 7. maddesi**“Hazineye ait tarım arazilerini 31.12.1993 tarihinden önce 10 yıl süre ile fiilen tarımsal amaçla kullananların, bu hususun hazinece belirlenmiş olması ve kendilerinin, eşlerinin ve reşit olmayan çocuklarının adına, o yerde, toplam sulu arazide 40, kuru arazilerde 100 dönümden fazla arazilerinin olmaması şartlarıyla, bu miktarlara kadarki Hazine arazileri, kullananlara doğrudan satılabilir.” **10. maddesi** “Bu kanuna göre satılan tarım arazileri on yıl süre ile tarım dışı amaçlarla kullanılamaz, bu husus tapu kütüğünün beyanlar hanesine yazılır. Bu süre sonunda tarım dışı amaçla kullanım Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğünden alınacak izne tabidir.”

Tüzel mevzuatımızda arazilerimizin ve/veya tarım topraklarımızın kullanılmasını yönlendiren 65'e varan yasa ve bu yasaların yetki verdiği yönetmelik, kararname ve tebliğlerin tekrar gözden geçirilerek farklı kurum ve kuruluşların yetki kapsamı içindeki tarım dışı amaçlı ve yanlış arazi kullanımı konusunda yürürlükte olan yasalar düzeltilmeli ve kavram kargaşası giderilmelidir.

3- AMAÇ DIŞI ARAZİ KULLANIMINA VE YANLIŞ ARAZİ UYGULAMALARINA NEDEN OLAN, KATEGORİK SİSTEME GÖRE ARAZİ DEĞERLENDİRME YÖNTEMLERİMİZDEKİ TEKNİK SORUNLAR.

13 Haziran 2003 tarih ve 25137 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan hükümlerini Tarım ve Köy İşleri Bakanlığının yürüttüğü “Tarım Arazilerinin Korunması ve Kullanılmasına Dair Yönetmelik”in 5. maddesinde “Arazinin tarım dışına çıkarılır nitelikte olup olmadığının değerlendirilmesinde, sınıf tespiti kullanım şekli ve tarımsal özellikler esas alınır..... talepler, İl Müdürlüklerinin hazırlayacağı etüd raporu ile birlikte, 7472 sayılı Ziraat Yüksek Mühendisliği Hakkında Kanun ve buna bağlı yürürlüğe konulmuş bulunan tüzüğün yetki verdiği teknik elemanlarca “**TE-Standart-1**” dahilinde toprak etüdüleri yapılmak üzere, ilgili Bölge Müdürlüklerine gönderilir.” anlatımı yer almaktadır.

“TE-Standart-1”in temel ilkeleri ilk defa 1965 yılında Ziraat Yüksek Mühendisi Halim ERGUN'un Topraksu Dergisinin 19. sayısında “Arazi Kullanma Kabiliyet Sınıfları Tespit Cetveli” yazısıyla gündeme gelmiştir. Daha sonra bu tespit çizelgesi 1965 yılında Topraksu Genel Müdürlüğü, Toprak Etüdüleri Şubesi tarafından ülkemizde yer alan tüm bölgelerde kullanılmak için “TE-Standart” olarak önerilmiştir. En sonunda da aynı çizelge ayrımlı olarak, 1967 yılında Türkiye 2 ana gruba bölünerek, A) Ege, Trakya, Marmara, Akdeniz ve Karadeniz Bölgeleri ve B) Ordu, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri için “TE-Standart-1”, Toprak Etüdüleri Standartları yönergesiyle uygulamaya konulmuş ve günümüzde de Tarım ve

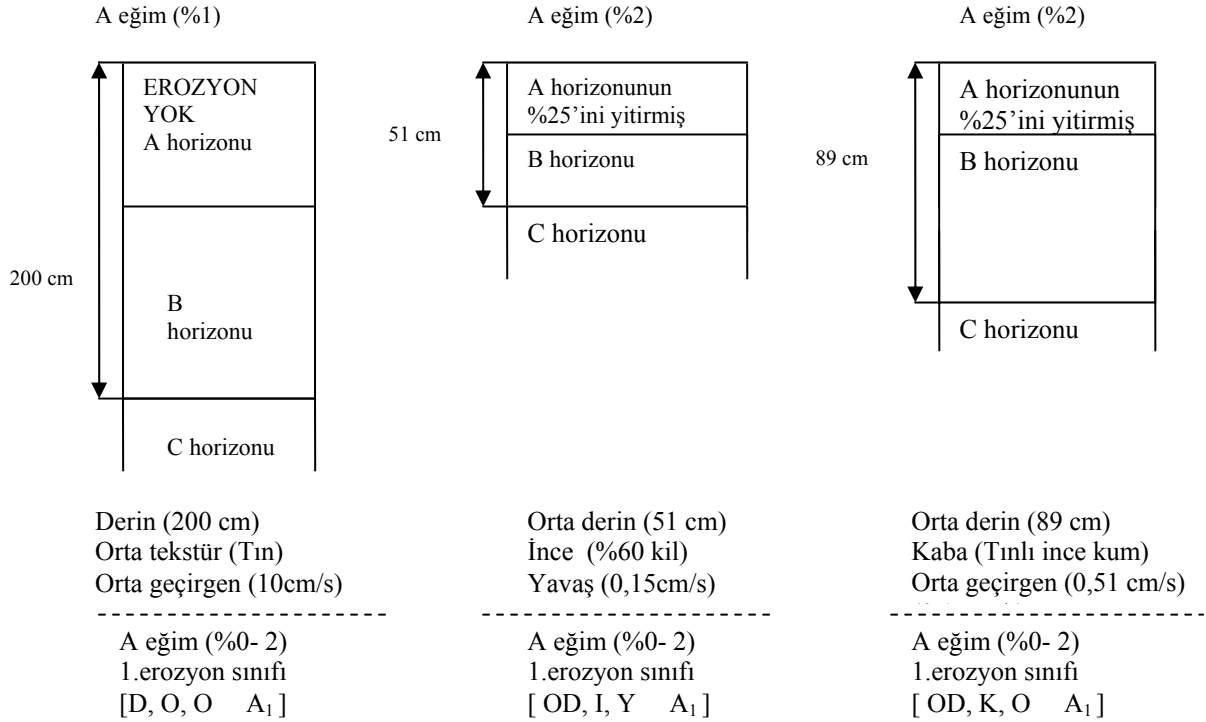
Köy İşleri Bakanlığı, Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğü, Tarım Arazilerini Değerlendirme Daire Başkanlığı; Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve Tarım Reformu Genel Müdürlüğü tarafından uygulamaya devam etmektedir. Aynı zamanda arazi kullanım yetenek sınıflarına göre bu değerlendirme ilkeleri Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün, arazi toplulaştırma ve Tarım Reformu Genel Müdürlüğü'nün "Sulama Alanlarında Arazi Düzenlemesine Dair Tarım Reformu Kanunu Uygulama Yönetmeliği" gereğince arazi toplulaştırma ve toprak dağıtımında da kullanılmaktadır. III. Arazi kullanım yetenek sınıfındaki tarım topraklarının, diğer tarım toprak sınıflarına dönüştürülmesi: I.AKYS'ndaki topraklar için 0,707; II.AKYS'ndaki topraklar için 0,816 ve IV. AKYS'ndaki topraklar için de 1,414 Dönüştürülme Katsayısı ile yapılmaktadır. Bu koşullar altında tüm tarım toprakları, sınırları çok geniş bir değerlendirme düzeyi içinde yalnızca 4 temel gruba ayrılmaktadır. Örneğin toprak dağıtımında temel alınan ve 1.000 Dönüştürme Katsayısı ile çarpılan III. AKYS'nda değerlendirilen Entisol, Alfisol, İnceptisol, Vertisol, Mollisol vb. gibi Toprak Ordo'larında yer alan onlarca veya yüzlerce toprak çeşidi (Toprak Taksonomisine göre Toprak Serileri) aynı mahsuldarlık kapasitesinde (toprak amenajmanı kuramlarıyla maksimum verim gücüne sahip olabilmeye yeteneği) ve toprak mühendisliği özelliklerinde varsayılmaktadır. Bu durumda, bilimsel ve nesnel kriterleri temel almayan bir değerlendirmeyi ortaya koymaktadır. Şekil 2'nin incelemesiyle de anlaşılacağı gibi Arazi Kullanım Yetenek Sınıflarının oluşturulması için arazilerin değerlendirilmesi 5 etmenle: A) etken toprak derinliği sınıflarına, B) hakim toprak tekstür sınıflarına, C) geçirgenlik sınıflarına, D) meyil derecelerine, E) erozyona uğrama derecelerine ve varsa toprak profiline ait özürülük sınıflarından F) tuzluluk, G) taşlılık ve H) drenaj sınıflarına dikkat edilerek toprağın verimlilik/ mahsuldarlık kapasitesine, kültür bitkilerinin uygunluk derecelerine, toprağın mühendislik özelliklerine ve sınıflarına etki eden tüm (önemli) kriterler ele alınmadan yapılmaktadır. Mevcut arazi kullanım yetenek sınıfları değerlendirme sistemi, Dünya Standartlarında kategorik bir değerlendirme sistemi olarak yüzeysel, göreceli kıstaslarla, kantitatif ölçütlü olmayan kaba bir öznel değerlendirme yöntemine dayanmaktadır. Örneğin I.Arazi kullanım yetenek sınıfındaki arazinin 25 hektarının tarımsal kaybı, IV. veya III.Arazi kullanım yetenek sınıflarındaki arazilerin 65 veya 52 hektarının kaybindan daha önemlidir veya bu araziler eşit değerdedir gibi kararların oluşturulmasına yardımcı olmaz.çünkü Arazi kullanım yetenek sınıfı değerlendirme yöntemi "parametrik bir değerlendirme sistemi" değildir. **Arazi değerlendirmede "TE-Standart-1", arazilerimizin A) tarım dışı amaçla kullanılmasında, B) tarım reformu projelerinde toprak dağıtımında ve hatta C) sulu tarım arazilerimizin, III. Arazi kullanım yetenek sınıflarına dönüşümünde kullanılmakta ve ülke topraklarının kullanılmasına ve yönetiminde çok önemli bir role sahip olmaktadır. Eğer arazi yönetimimizde, yanlış ve amaç dışı arazi kullanımına neden olmak istemiyorsak ve Kırsal Arazi Planlamasında veya Arazi Kullanım Planlamalarında veya sürdürülebilir arazi yönetiminde hata yapmak istemiyorsak: Arazilerimizi doğal yetenekleri ve parametrik (kantitatif) sistemle değerlendireceğimiz niteliklerine uygun bir şekilde kullanmak istiyorsak; "TE-Standart-1" yöntemiyle günümüzdeki yanlış uygulamanın da düzeltilmesi ve tüm eksiklerinin giderilmesi ön koşuldur.** Bu hatalı uygulamalara neden olan "TE-Standart-1"e göre düzenlenmiş bazı tipik arazi kullanım yetenek sınıflarına ait örnekler şekil 2'de topluca sunulmuştur. Şekil 2/A da I. Arazi kullanım yetenek sınıfına giren tipik 3 örnek verilmiştir. Burada 200 cm veya daha fazla derinliğe sahip; erozyon sorunu olmayan ve her türlü kültür bitkisinin yetişmesi için uygun bir tekstür sınıfı olan tın bünyesindeki ve suyu 10 cm/s'le ideal boyutta profil derinliğine ileten orta geçirgenlik sınıfındaki bir toprak; 51 cm derinliğe sahip, A horizonun ¼'ünü erozyonla yitirmiş boyutta sorunlu, %60'dan fazla kil fraksiyonunu içererek her kültür bitkisinin yetişemeyeceği bir bünye sınıfına sahip ve suyu 0,15 cm/s'la toprak profili derinliğine ileten, yavaş derecede geçiren bir toprakla eşit tutulmakta ve hatta aynı üretim getirisi varsayımıyla, her iki araziden de eşit oranda dağıtılmaktadır. Aynı durum üçüncü örnekte sunulduğu gibi 89 cm etken profil derinliğindeki, kaba tekstür sınıfındaki tınlı ince kum bünyeli, orta geçirgen ve A horizonunun ¼'ünü yitirmiş erozyon özürül bir toprak içinde geçerlidir ve daha önceki 2 örnekle de çelişki (veya paradoks) oluşturmaktadır. Benzer durumlar şekil2/B'de II. arazi kullanım yetenek sınıfına giren ve tipik örnekleri verilen araziler için de geçerlidir. Örneğin 250 cm etken profil derinliğindeki, erozyon sorunu olmayan, %2,1

eğim derecesine sahip, silt tın tekstür sınıfındaki, orta geçirgen bir toprak; 21 cm etken profil derinliğindeki, A horizonunun $\frac{3}{4}$ 'ünü yitirerek erozyon özürlü, ince kumlu tın tekstür sınıfındaki, %5,9 eğim derecesine sahip, yavaş geçirgen bir toprakla eşit derecede değerlendirilmektedir. Bu aykırılık şekil 2/B'deki tüm örneklerin kendi aralarında çok çarpıcı ve ayrımlı olarak görülmektedir. Aynı aykırılık III. ve IV. arazi kullanım yetenek sınıfına giren tarım toprakları değerlendirmelerinde şekil 2/C ve 2/D'de de gözlemlenmektedir. Örneğin III. Arazi kullanım yetenek sınıfında değerlendirilen 250 cm etken profil derinliğindeki, erozyon sorunu olmayan, siltli tın tekstür sınıfındaki, orta geçirgen ve %6,1 eğim derecesindeki bir toprak; 7 cm etken profil derinliğindeki, A horizonunun $\frac{1}{4}$ 'ünü yitirmiş erozyon özürlü, %60 kil içeren ağır tekstürlü, yavaş geçirgen ve %5,9 eğim derecesindeki bir toprakla eşdeğer sayılmakta ve tüzel mevzuatımıza göre tarım dışı amaçla kullanılmakta; hatta tarım reformu uygulamalarında toprak normuna göre 2 örnek içinde aynı alana sahip arazi dağıtılmaktadır. Şekil 2/D de IV. arazi kullanım yetenek sınıfında değerlendirilen 150 cm veya daha fazla etken profil derinliğindeki, A horizonunun %26'sını yitirmiş erozyon özürlü, çok ince kumlu killi tekstür sınıfındaki, orta geçirgen ve %12,2 eğim derecesindeki bir toprak; 21 cm etken profil derinliğindeki, erozyon sorunu olmayan, kum tekstür sınıfındaki, hızlı geçirgenlik sınıfındaki ve %12,0 eğim derecesindeki bir toprakla eşdeğer sayılmaktadır.

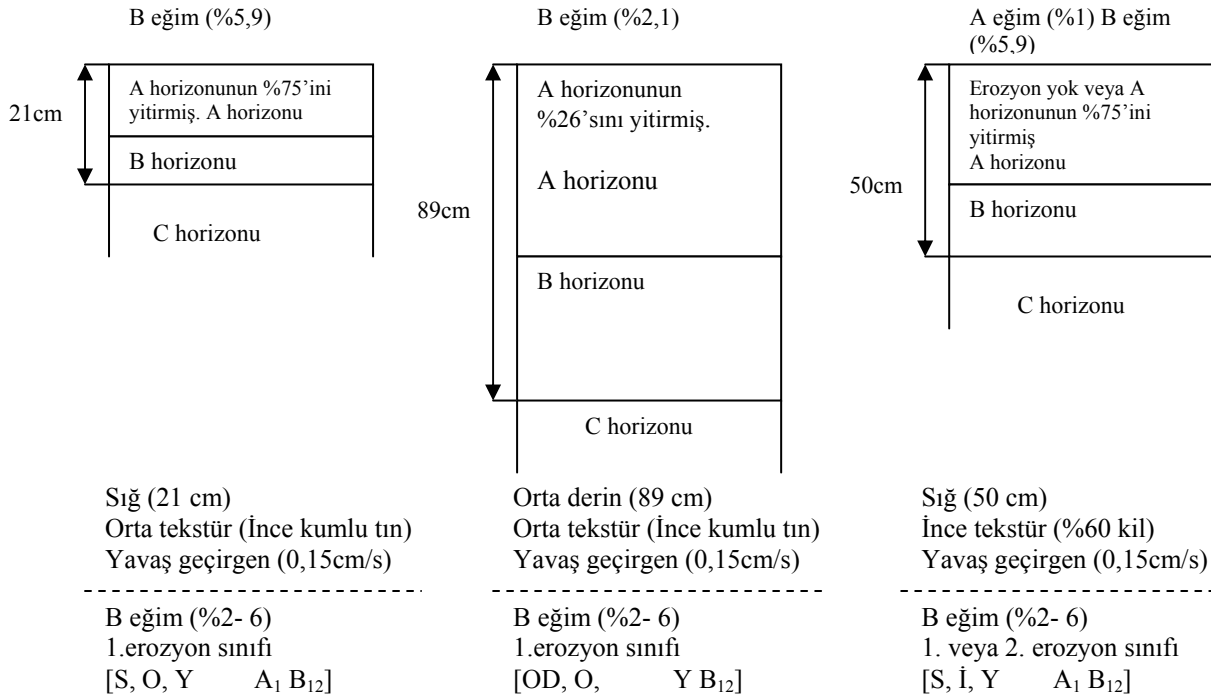
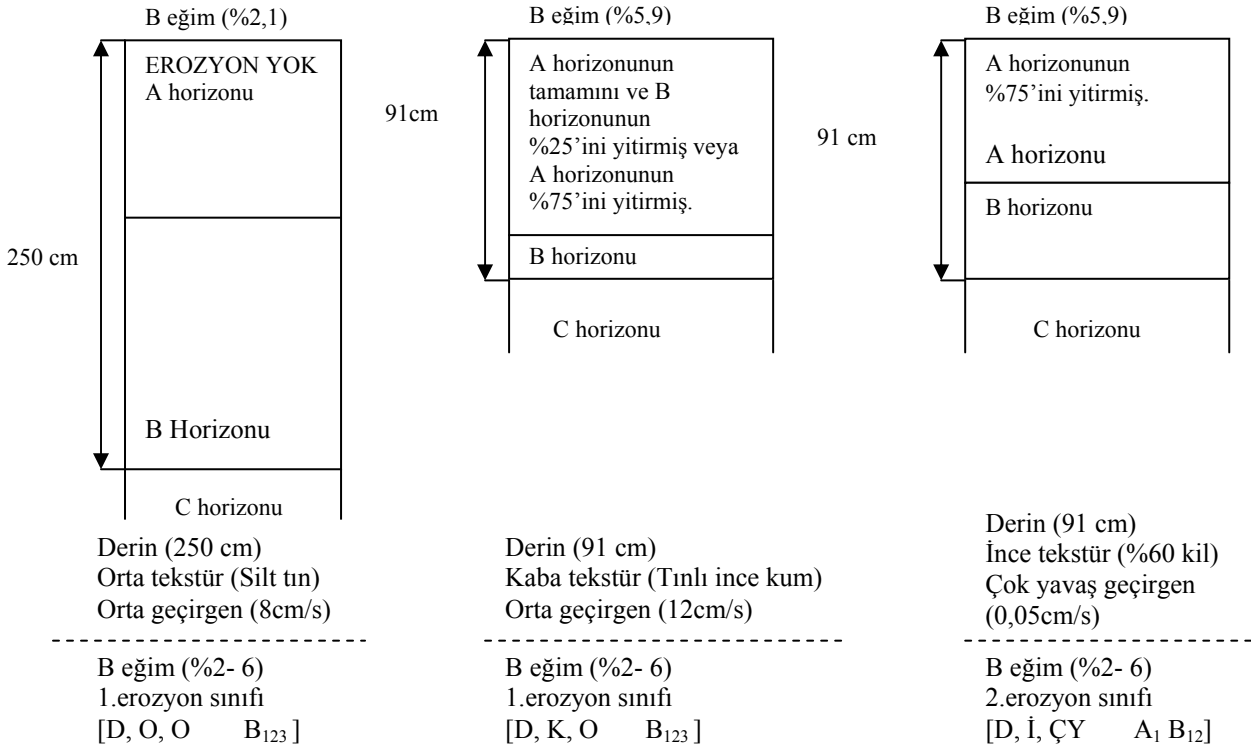
Yukarıda çarpıcı şekilde çelişkili ve birbirine aykırı örnekler tüzel mevzuatımızda aynı puanla değerlendirilen, eşdeğer nitelikteki arazileri temsil etmektedir. Bu yanlış uygulamanın ortadan kaldırılması ve adil bir uygulamanın başlatılması için arazilerin parametrik yöntemlerle değerlendirilmesi her koşulda gereklidir.

Şekil 2. KHGM- TE/ Standart-1'e Göre Bazı Tip ile Arazi Kullanım Yetenek Sınıfına Ait Örnekler

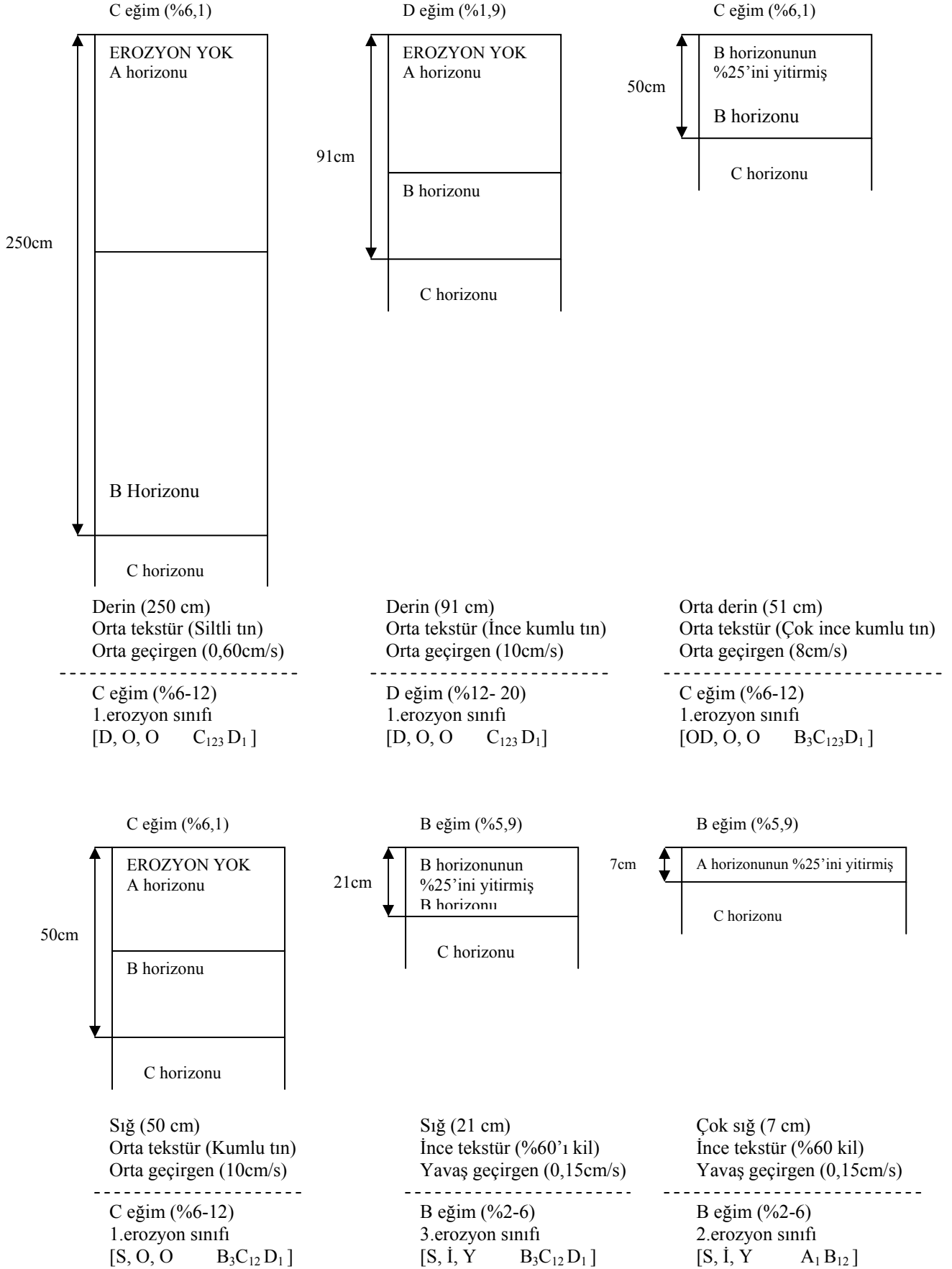
A) I. Arazi Kullanım Yetenek Sınıflamalarının Oluşturulmasına Ait Kriterlere Göre Bazı Tipik Örnekler

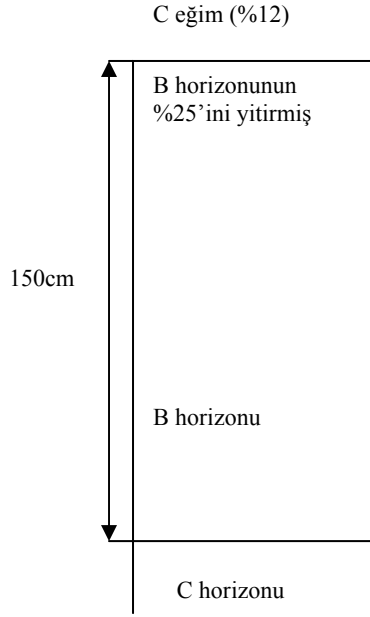
B) II.Arazi Kullanım Yetenek Sınıflamalarının Oluşturulmasına Ait Kriterlere Göre Bazı Tipik Örnekler

C) III.Arazi Kullanım Yetenek Sınıflamalarının Oluşturulmasına Ait Kriterlere Göre Bazı Tipik Örnekler (EGE, TRAKYA, MARMARA, AKDENİZ VE KARADENİZ BÖLGELERİ İÇİN)

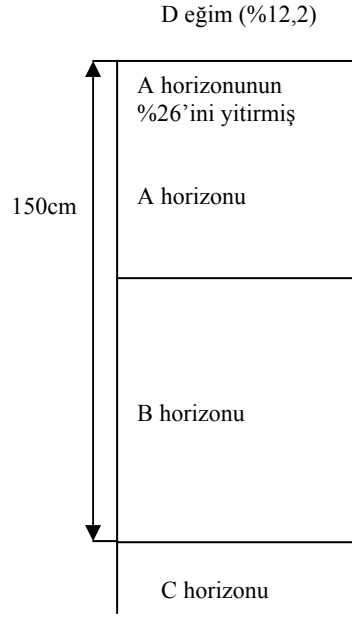

D) IV.Arazi Kullanım Yetenek Sınıflamalarının Oluşturulmasına Ait Kriterlere Göre Bazı Tipik Örnekler (EGE, TRAKYA, MARMARA, AKDENİZ VE KARADENİZ BÖLGELERİ İÇİN)

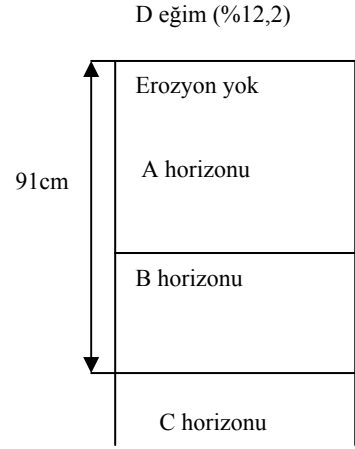
Derin (150 cm)
Orta tekstür (Tın)
Orta geçirgen (8cm/s)

C eğim (%6-12)
4.erozyon sınıfı
[D, O, O C₄D₂₃]

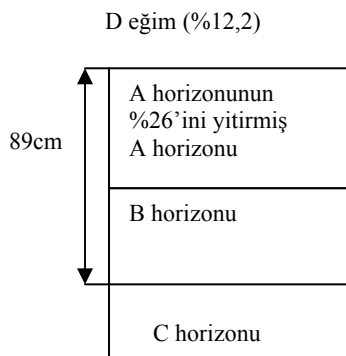
Derin (150 cm)
Orta tekstür (Çok ince kumlu tın)
Orta geçirgen (0,60cm/s)

D eğim (%12-20)
2.erozyon sınıfı
[D, O, O C₄D₂₃]

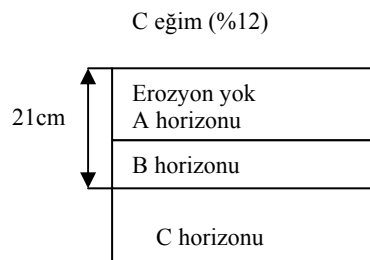
Derin (91 cm)
İnce tekstür (%60 kil)
Orta geçirgen (0,15cm/s)

D eğim (%12-20)
1.erozyon sınıfı
[D, İ, Ç, Y C₃₄D₁₂]

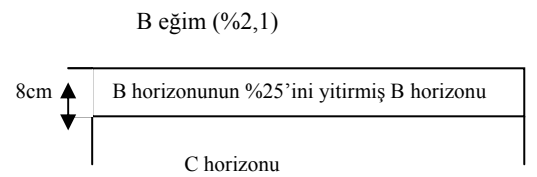
Orta derin (89 cm)
İnce tekstür (%60 kil)
Yavaş geçirgen (15cm/s)

D eğim (%12-20)
2.erozyon sınıfı
[OD, İ, Y C₄D₂₃]

Sığ (21 cm)
Kaba tekstür (kum)
Hızlı geçirgen (30cm/s)

C eğim (%6-12)
1.erozyon sınıfı
[S, K, M B₃C₁₂D₁]

Çok sığ (8 cm)
İnce tekstür (%60 kil)
Yavaş geçirgen (0,15cm/s)

B eğim (%2-6)
3.erozyon sınıfı
[ÇS, İ, Y B₃C₁₂D₁]

4. ÜLKEMİZDE YANLIŞ VE AMAÇ DIŞI ARAZİ KULLANIMININ BOYUTLARI VE SORUNLARININ ÇÖZÜM YOLLARI

İllerin mutlak ve potansiyel tarım topraklarında, arazi kullanım türlerine göre yanlış ve amaç dışı arazi kullanımının boyutları çizelge 1'de topluca sunulmuştur. Mutlak tarım topraklarımızın üzerinde yanlış ve amaç dışı arazi kullanımının toplam alanı, 2.239.467 ha'dır. Bu alanın yaklaşık $1,9 \times 10^6$ ha'ı tarım toprakları olarak geriye kazandırılabilir. Aynı durum potansiyel tarım toprakları için yaklaşık $2,5 \times 10^6$ ha alan için geçerlidir. Ancak bu alanın açık bir şekilde değerlendirilmesi ve tarım arazilerine kazandırılması ülke düzeyinde arazi kullanım planları sonrasında netlik kazanacaktır.

İllerde işlemeli tarıma uygun olmayan araziler üzerinde, işlemeli tarım yapılarak hem erozyonun artmasına neden olan hem de verimde düşüklüğe neden olarak istatistiki verilerin düşüklüğünü sağlayan yanlış arazi kullanımının toplam alanı 6.274.168 ha'dır. V. Arazi Kullanım Yetenek Sınıfı kendine özel bir sınıf olup bu tip topraklar eğimsiz, taban arazilerde, drenaj sorununun yoğun olduğu, sık sık sel baskınına uğrayan, özellikle çoğu kez zemin mühendislik özellikleri de kötü nitelikte olan ve yerleşim yerlerine uygun olmayan ortamları temsil ederler. Ancak ülkemizde V. Arazi kullanım yetenek sınıf arazilerinde 1.967 ha alanda yerleşim yeri bulunmaktadır. VII. arazi kullanım yetenek sınıfında kullanılmakta olan 14.279.443 ha mera arazisi de, arazi kullanım planlaması aşamasında toprak profili özellikleri kontrol edilerek bir bölümünün de orman sektörüne bırakılması gerekmektedir (Çizelge 2).

Çizelge 3'de ülkemizde amaç dışı arazi kullanımı ile geri gelmemek üzere yitirilen verimli ve iyi nitelikli tarım topraklarının boyutunun, verimli tarım topraklarına oranlanmasıyla il sıralamasında Şanlıurfa'dan sonra dördüncü ilimizi oluşturacak kadar büyük olduğunu görmekteyiz. Tüm yerleşim yerleri yayılım alanı içinde, verimli tarım topraklarının yayılım oranı %28,1 gibi yüksek bir oranı oluşturmaktadır.

4 ile 10 arasında yer alan çizelgelerde elimizdeki veri tabanına göre değerlendirilmesi yapılarak, yedi coğrafi bölgemizde yer alan arazilerimizin arazi kullanım boyutları, arazi kullanım türleri ile karşılaştırılmalı olarak, yanlış ve amaç dışı arazi kullanımının genel dağılımı şeklinde topluca sunulmaktadır.

Bu değerlendirmeye göre Marmara bölgesinin %27,16'sı; Ege bölgesinin %21,22'si; Akdeniz bölgesinin %18,76'sı; Güneydoğu Anadolu bölgesinin %32,01'i; Doğu Anadolu bölgesinin %51,49'u; Karadeniz bölgesinin %26,64'ü; İç Anadolu bölgesinin de %36,80'i yanlış ve amaç dışı kullanılan araziye sahiptir ve bu arazilerin arazi kullanım planlamasıyla yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. Bir diğer anlatım ile acilen planlama beklemektedir. Burada Doğu Anadolu ile Karadeniz bölgelerinin hayvancılık sektörüne uygunluğu nedeniyle; otlakçılık/ mera arazilerinin önem kazanması gerekliliği de unutulmaması gerekir. Türkiye boyutuyla yanlış ve amaç dışı arazi kullanımının, arazi kullanım türlerine göre konumu çizelge 11'de verilmiştir. Buradan elde edilen anlamlı sonuca göre ülkemizin yaklaşık $25,4 \times 10^6$ ha'ı yanlış ve amaç dışı olarak kullanılarak veya kara yüzeyimizin yaklaşık %33,06'sı kırsal arazi planlaması (çevre düzeni planı), arazi kullanım planlaması beklemektedir. Bu da arazilerimizin uygulanması gereken amenajman kuramları doğrultusunda, doğal nitelik ve yeteneklerine göre sürdürülebilir arazi yönetimiyle yönlendirilmesi anlamına gelmektedir.

NEDEN? AMAÇ DIŞI VE YANLIŞ ARAZİ KULLANIMI ! VE MEVCUT SORUNLARI NASIL ÇÖZERİZ?

 Sanayicilerin, toprak sanayicilerinin, kentleşme konusunda plan uygulayıcılarının, turizmcilerin, ikinci konut sektöründe çalışanların, kamu yatırımcıların duyarlı ve bilinçli olmaması.

 Yol, su, elektrik, kanalizasyon, katı ve sıvı artık ve atıklarının drenajı için alt yapısı olan yerlere yakınlığı veya fazla gider oluşturmayacak yere yerleşim/ yapılanma istemi.

 Ulaşım sorununun olmaması ve pazara yakın olma istemi.

 Çevredeki tarım topraklarının amaç dışı kullanımı ile çevresinde yer alan tarım topraklarına sahip üreticilerin, arazilerinin tarımsal kullanımda önemini ve işlevini kaybettiği duygusu/ gerekçesiyle tarımsal alanlarının arsa piyasası oluşturması gayretleri ve kısa vadede rant oluşturması psikolojisinin galip gelmesi.

Çizelge 1. İllerin Mutlak ve Potansiyel Tarım Topraklarında, Yanlış ve Amaç Dışı Arazi Kullanımının Boyutları (ha).

BÖLGE	Mutlak Tarım Toprağı									Potansiyel Tarım Toprağı		
	I. AKYS			II. AKYS			III. AKYS			IV. AKYS		
İL	Çayır Mera	Orman Funda	Yerleşim Yeri	Çayır Mera	Orman Funda	Yerleşim Yeri	Çayır Mera	Orman Funda	Yerleşim Yeri	Çayır Mera	Orman Funda	Yerleşim Yeri
AKDENİZ BÖLGESİ												
Adana	0	0	7131	276		3285	1498	2420	1761	8486	10304	885
Antalya	497	0	165	1925	1194	1227	1440	7033	1365	3781	10114	309
Burdur	164	0	175	929	1353	169	3815	8549	0	1442	4034	0
Hatay	98	0	2213	113	0	3345	220	0	3015	1338	215	1418
Isparta	0	0	650	424	243	446	1890	1775	718	1746	2488	597
İçel	0	0	1574	699	1221	394	735	1597	737	3324	7229	567
Kahramanmaraş	655	172	2981	4524	997	951	6438	4338	1464	9583	13639	788
TOPLAM	1414	172	14889	8890	5008	9817	16036	25712	9060	29700	48023	4564
DOĞU ANADOLU BÖLGESİ												
Ağrı	16626	0	1063	25027	0	844	30368	0	166	133811	0	0
Bingöl	11328	2956	70	14173	682	634	15314	1881	376	32117	14510	460
Bitlis	678	572	120	3213	7281	422	11707	2962	366	21680	1057	245
Elazığ	157	0	4102	1175	0	755	1580	2841	930	6852	3578	834
Erzincan	463	0	801	3034	282	417	6686	831	1647	24994	8728	557
Erzurum	5670	58	1203	52722	247	2457	59572	0	1032	246963	18453	841
Hakkari	0	0	0	577	206	149	9348	856	314	21069	3984	20
Kars	15409	0	0	70915	1792	129	89003	12062	69	273824	35114	0
Malatya	152	0	2304	0	0	2964	2400	1023	3059	17629	3899	1556
Muş	1650	0	507	32071	91	1636	39032	2638	856	40173	2336	412
Tunceli	0	0	23	0	0	80	3321	1395	469	5787	5730	443
Van	12471	0	904	21483	0	1207	47201	0	1747	105729	0	952
TOPLAM	64604	3586	11097	224390	10581	11694	315532	26489	11031	930628	97389	6320
EGE BÖLGESİ												
Afyon	709	0	3349	5700	87	5541	13921	357	2632	13688	3810	1943
Aydın	123	0	436	956	0	564	2684	3414	544	6614	11365	524
Denizli	787	0	967	3053	1218	1483	7439	5909	1809	2119	13473	659
İzmir	1873	262	507	2497	2975	897	6649	6889	526	10908	20050	383
Kütahya	232	0	401	1140	309	2427	3837	1360	2131	5597	7232	1773
Manisa	371	436	4714	1742	5714	2149	3282	16697	1329	10918	32312	1196
Muğla	24	248	748	104	5404	666	1134	11086	762	821	19761	301
Uşak	0	0	0	724	1332	0	1149	563	0	1730	2720	1247
TOPLAM	4119	946	11122	15916	17039	13727	40095	46275	9733	52395	110723	8026
GÜNEY DOĞU ANADOLU BÖLGESİ												
Adıyaman	88	0	355	0	0	289	34	392	391	381	811	598
Diyarbakır	31	0	0	1257	0	127	4408	1555	61	31648	11375	1616
Gaziantep	0	0	1155	852	0	3285	4439	76	959	3823	0	626
Mardin	0	0	915	15862	308	441	12293	4380	161	30942	4843	107
Siirt	0	0	490	1160	120	0	4674	1037	301	5498	9134	443
Şanlıurfa	0	315	4485	10843	0	778	35704	0	905	70419	0	777
TOPLAM	119	315	7400	29974	428	4920	61552	7440	2778	142711	26163	4167

(Çizelge 1'in devamı)

BÖLGE	Mutlak Tarım Toprağı									Potansiyel Tarım Toprağı		
	I. AKYS			II. AKYS			III. AKYS			IV. AKYS		
İL	Çayır	Orman	Yerleşim	Çayır	Orman	Yerleşim	Çayır	Orman	Yerleşim	Çayır	Orman	Yerleşim
	Mera	Funda	Yeri	Mera	Funda	Yeri	Mera	Funda	Yeri	Mera	Funda	Yeri
İÇANADOLU BÖLGESİ												
Ankara	3204	75	7248	7841	1385	3591	21356	6910	6876	52594	13372	3085
Çankırı	1111	134	983	3992	646	885	3364	2717	1350	6121	11039	578
Eskişehir	2598	347	3431	10656	644	4102	15210	246	1581	31513	2970	1453
Kayseri	0	0	1540	4561	0	3027	9808	461	5945	37710	2426	1732
Kırşehir	21	0	161	1987	21	2020	4203	2039	860	16978	621	1529
Konya	50102	187	14049	42172	1368	3267	117819	4835	1608	149342	14620	2929
Nevşehir	284	0	124	312	0	535	2866	0	1428	9521	367	783
Niğde	4191	0	216	10765	161	421	20877	512	1237	55438	293	534
Sivas	3150	0	1021	12123	944	785	24835	6267	629	50289	15757	583
Yozgat	146	28	667	2514	267	1516	4568	3830	1093	9259	14724	1820
TOPLAM	64807	771	29440	96923	5436	20149	224906	27817	22607	418765	76189	15026
KARADENİZ BÖLGESİ												
Amasya	56	326	1191	797	59	410	71	2276	989	4890	6267	730
Artvin	0	0	0	0	0	5	0	0	0	0	537	0
Bolu	2109	306	1856	2487	1414	631	1745	6811	790	3441	15647	1170
Çorum	371	333	3031	917	1392	1555	3411	5794	1807	7399	28925	1551
Giresun	0	0	0	0	0	0	459	2462	0	1074	410	0
Gümüşhane	31	0	0	514	0	0	1531	0	0	1230	584	0
Kastamonu	658	0	734	1123	3332	894	2062	24733	935	4830	117077	1256
Ordu	0	0	6	256	1059	449	1638	1542	159	7139	7477	306
Rize	0	0	0	0	0	349	0	45	0	260	136	66
Samsun	0	679	1210	314	13804	1278	375	22310	868	285	24899	1115
Sinop	0	25	135	0	3836	278	173	11829	1216	1230	27151	1783
Tokat	500	113	2411	1423	638	0	5836	15117	282	5832	18563	206
Trabzon	0	0	0	0	0	60	276	0	288	1632	1167	745
Zonguldak	314	396	658	83	1081	572	23	4280	505	88	42227	909
TOPLAM	4039	2178	11232	7914	26615	6481	17600	97199	7839	39330	291067	9837
MARMARA BÖLGESİ												
Balıkesir	1009	14	4691	7848	1604	6968	6113	3757	3555	4869	9311	2790
Bilecik	0	0	147	181	0	830	421	100	646	591	88	896
Bursa	4581	889	1240	4228	602	2535	7276	6518	2238	2554	10381	1552
Çanakkale	0	316	942	2043	10513	4007	2304	16023	3401	2968	23699	1568
Edirne	1441	2760	1375	16473	20440	4835	17475	31405	3340	3734	15503	671
İstanbul	464	204	1287	5717	31848	6814	4527	42165	4253	2617	54336	2634
Kırklareli	2132	961	1493	6710	25204	2991	6503	60101	1219	2759	30529	164
Kocaeli	0	0	413	2810	2045	4299	1586	2347	2954	2103	15870	871
Sakarya	93	0	510	469	1821	2565	5744	5286	1600	1317	15424	882
Tekirdağ	329	0	1104	13991	19626	6364	9630	21681	2670	4341	19668	571
TOPLAM	10049	5144	13202	60470	113703	42208	61579	189383	25876	27853	194809	12599
GENEL TOPLAM	149151	13112	98382	444477	178810	108996	737300	420315	88924	1641382	844363	60539
	162263			623287			1157615			2485745		
	260645			732283			1246539			2546284		

Mutlak tarım toprakları üzerindeki yanlış ve amaç dışı arazi kullanımının toplam alanı= 2.239.467 ha.

Mutlak tarım topraklarında yanlış arazi kullanımının toplam alanı= 1.943.165 ha

Potansiyel tarım toprakları üzerindeki yanlış ve amaç dışı arazi kullanımının toplam alanı= 2.546.284 ha

Potansiyel tarım toprakları üzerinde yanlış arazi kullanımının toplam alanı= 2.485.745 ha

Türkiye'de mutlak ve potansiyel tarım toprakları üzerinde yanlış ve amaç dışı arazi kullanımının toplam alanı= 4.785.751 ha

Türkiye'de mutlak ve potansiyel tarım toprakları üzerinde yanlış arazi kullanımının toplam alanı= 4.428.910 ha

Çizelge 2. İllere göre İşlemeli Tarıma Uygun Olmayan Arazilerde, İşlemeli Tarım Yapılarak Ortaya Çıkan Yanlış Arazi Kullanımının Boyutları (ha).

BÖLGE	İşlemeli Tarıma Uygun Olmayan Araziler			Araziler		
	V.AKYS			VI.AKYS	VII.AKYS	
İL	Tarım Arazileri	Orman Funda	Yerleşim Yeri	Tarım Arazileri	Tarım Arazileri	Çayır Mera
AKDENİZ BÖLGESİ						
Adana	374	0	0	93197	46135	70464
Antalya	188	25472	1154	96103	10737	91891
Burdur	0	0	0	28458	1919	64304
Hatay	0	0	0	33362	33485	46218
Isparta	86	0	581	53557	3113	67116
İçel	0	0	0	106822	70094	198130
Kahramanmaraş	1064	0	0	38484	35339	263668
TOPLAM	1712	25472	1735	449983	200822	801791
DOĞU ANADOLU BÖLGESİ						
Ağrı	0	0	0	26298	4187	393440
Bingöl	0	0	0	9495	781	251277
Bitlis	0	0	0	7009	1114	222385
Elazığ	0	0	4	30953	787	394780
Erzincan	0	0	0	55000	15438	586019
Erzurum	0	0	0	76702	17697	947622
Hakkari	0	0	6	1257	284	425023
Kars	0	0	11	24334	855	447486
Malatya	0	0	0	54469	11035	479559
Muş	0	0	0	7794	0	184847
Tunceli	0	0	0	29065	3816	292361
Van	376	0	45	17806	2690	978719
TOPLAM	376	0	66	340182	58684	5603518
EGE BÖLGESİ						
Afyon	87	0	0	84808	8383	338853
Aydın	0	0	0	48608	110152	28482
Denizli	372	0	6	47160	17158	79455
İzmir	0	0	0	42158	45981	126419
Kütahya	0	0	0	162472	29824	41161
Manisa	157	0	0	106565	26762	26655
Muğla	50	0	0	38811	27220	42860
Uşak	0	0	0	47400	1378	19561
TOPLAM	666	0	6	577982	266858	703446
GÜNEY DOĞU ANADOLU BÖLGESİ						
Adıyaman	0	0	0	66701	32557	236119
Diyarbakır	0	0	0	32095	2473	209130
Gaziantep	0	0	0	48817	79130	132514
Mardin	0	0	0	24516	5971	252015
Siirt	0	0	0	13907	3894	257519
Şanlıurfa	265	0	0	82329	30234	533781
TOPLAM	265	0	0	268365	154259	1621078

(Çizelge 2'nin Devamı)

BÖLGE	İşlemeli Tarıma Uygun			Olmayan Araziler		
	V. AKYS			VI. AKYS	VII. AKYS	
İL	Tarım Arazileri	Orman Funda	Yerleşim Yeri	Tarım Arazileri	Tarım Arazileri	Çayır Mera
İÇ ANADOLU BÖLGESİ						
Ankara	77	0	16	130284	18810	713116
Çankırı	0	0	0	45764	5432	235683
Eskişehir	426	0	0	40494	1146	172138
Kayseri	0	0	0	128305	63268	560466
Kırşehir	0	0	0	48052	16818	130244
Konya	0	0	0	190333	100024	746466
Nevşehir	0	0	0	76677	27777	107783
Niğde	22	0	0	56637	3963	385336
Sivas	926	0	0	227406	118315	992655
Yozgat	44	0	20	112909	56937	238351
TOPLAM	1495	0	36	1056861	412490	4282238
KARADENİZ BÖLGESİ						
Amasya	0	0	0	17106	23167	51765
Artvin	0	0	0	43999	11991	9057
Bolu	0	112	0	54460	43946	79044
Çorum	0	0	0	67561	6437	220385
Giresun	0	0	0	76597	114234	44663
Gümüşhane	0	0	0	50326	45547	307055
Kastamonu	0	0	0	84795	39096	50073
Ordu	0	0	0	68794	120131	20188
Rize	0	0	0	39329	30839	198
Samsun	0	0	0	30596	131920	18852
Sinop	0	0	0	10453	87151	15090
Tokat	1631	0	0	74985	31978	123744
Trabzon	0	0	0	36834	99457	24338
Zonguldak	0	0	0	59813	60720	29033
TOPLAM	1631	112	0	715648	846614	993485
MARMARA BÖLGESİ						
Balıkesir	313	0	0	136285	92419	155776
Bilecik	0	0	0	33910	395	16928
Bursa	850	0	0	133089	90884	32220
Çanakkale	0	0	0	87513	50850	42446
Edirne	605	0	0	12650	14926	2386
İstanbul	56	0	124	14353	3025	4603
Kırklareli	0	0	0	13083	508	7016
Kocaeli	0	0	0	65359	39025	3158
Sakarya	0	2386	0	54745	64181	8372
Tekirdağ	0	0	0	5193	5058	982
TOPLAM	1824	2386	124	556180	361271	273887
GENEL TOPLAM	7969	27970	1967	3965201	2300998	14279443

İşlemeli tarıma uygun olmayan arazilerde, tarım amacıyla işlenerek, yanlış arazi kullanımındaki arazilerin toplam alanı= 6.274.168 ha

Mera amacıyla kullanılan VII. AKYS'daki arazilerde, arazi kullanım planlaması sırasında kontrol edilmesi gereken mera alanları toplam alanı= 14.279.443 ha

Çizelge 3. Ülkemizde Amaç Dışı Arazi Kullanımı İle Yitirilen Tarım Topraklarımızın, İllerimizde Verimli ve İyi Nitelikli Mutlak Tarım Toprakları Toplam Alanının Sıralı Dizilimine Göre Karşılaştırılması.

	Mutlak Tarım Toprakları (ha)				Potansiyel Tarım Toprakları (ha)
	I. AKYS	II. AKYS	III. AKYS	TOPLAM (I+II+III AKYS)	IV. AKYS
Konya	666.515	476.799	610.308	1.753.622	498.298
Ankara	257.350	379.493	453.355	1.090.198	368.801
Şanlıurfa	500.660	225.905	245.759	972.324	194.879
<p>ÜLKEMİZDE VERİMLİ VE İYİ NİTELİKLİ TARIM ARAZİLERİ ÜZERİNDE SANAYİ, TOPRAK SANAYİ, KENTLEŞME, TURİZM, İKİNCİ KONUT VE KAMU YATIRIMLARI vb. GİBİ YERLEŞME İLE AMAÇ DIŞI ARAZİ KULLANIMIYLA YİTİRİLEN ARAZİ VARLIĞI =</p> <p>Topraksu (1978)'ya göre 171.992 ha KHGM (1998)'ne göre 356.841 ha CANGİR (1991)'e göre 388.390 ha CANGİR (1994)'e göre 454.748 ha CANGİR ve BOYRAZ (1996)'a göre 573.239 ha DİE (2001)'ne göre artış miktarı 131.134 ha</p> <p>AMAÇ DIŞI ARAZİ KULLANIMI SON TOPLAM DEĞERİ 704.373 ha</p> <p>Tahmini amaç dışı arazi kullanımının toplam alanı (ha) 704.373</p> <p>İyi nitelikli ve verimli tarım topraklarının tüm yerleşim yerlerindeki yayılım oranı = $\frac{704.373}{2.506.153} = \underline{\underline{\%28,1}}$</p> <p>Tahmini yerleşim yerleri toplam alanı (ha) 2.506.153</p>					
Sivas	158.381	187.303	337.498	683.632	302.811
Diyarbakır	144.146	209.237	148.150	501.533	199.414
Kars	66.999	208.173	244.020	519.192	385.380
Niğde	128.885	165.022	204.383	498.290	186.246
Tekirdağ	55.536	279.730	169.948	505.214	53.375
Edirne	69.468	225.465	195.818	490.751	46.419
Adana	248.464	105.628	136.903	490.995	87.738
Erzurum	57.556	156.103	178.023	391.682	377.950
Eskişehir	124.461	198.610	149.308	472.379	142.811
Afyon	121.513	178.811	149.124	449.448	138.118
Mardin	177.629	165.930	113.356	456.915	71.644
Çorum	130.133	97.955	142.949	371.037	130.702
Kırklareli	62.434	217.103	129.976	409.513	41.784
Yozgat	37.346	166.942	209.998	414.286	264.216
Van	41.331	117.667	195.386	354.384	219.650
Kayseri	40.115	112.475	200.305	352.895	193.326
Manisa	141.832	97.655	100.389	339.876	121.871

Çizelge 4. Akdeniz Bölgesi'nde Arazi Kullanım Yetenek Sınıflarına Göre Arazi Kullanımının Boyutları ile Yanlış ve Amaç Dışı Arazi Kullanımının Genel Dağılımı (ha)

	I. Sınıf Tarım Toprağı	II. Sınıf Tarım Toprağı	III. Sınıf Tarım Toprağı	IV. Sınıf Tarım Toprağı	V. Sınıf Arazi	VI. Sınıf Arazi	VII. Sınıf Arazi	VIII. Sınıf Arazi	
A	Tarım Arazileri 655.449	Tarım Arazileri 55.1529	Tarım Arazileri 472.315	Tarım Arazileri 321.693	Çayır 9996 Mera 1.586	Çayır 3.331 Omaç 105.808 Fılda 103.913 Yerleşim Yeri 5224 Mera 96.485	Omaç 2.690.271 Fılda 1.243.205 Yerleşim Yeri 59.432	Yerleşim Yeri 69.221 Diğer Araziler 814.083	
				Belirli bölümler mera arazisi olarak kullanılabilir.	Bir bölümler omaca dönüşebilir.				
B	Mera 1.414 Fılda 172 Yerleşim Yeri 14.889	Çayır 251 Mera 8.639 Omaç 3.299 Fılda 1.749 Yerleşim Yeri 9.817	Çayır 3.410 Mera 12.626 Omaç 13.881 Fılda 11.831 Yerleşim Yeri 9.060	Mera 28.356 Çayır 1.344 Omaç 26.510 Fılda 21.513 Yerleşim Yeri 4.564	Tarım Arazileri 1.712 Omaç 6.949 Fılda 18.623 Yerleşim Yeri 1.735	Tarım Arazileri 449.983	Mera 800.303 Çayır 1.488 Tarım Arazileri 200.822	Önemli bir bölümler omaca arazisi ile dönüşebilir.	
	B Toplamı	16.475	23.715	50.808	82.287	28.919	449.983	200.822	-
	Genel Toplam	671.924	575.244	523.123	403.980	40.503	766.744	4.955.521	883.304
	Tüm alan oranı	(%7,62)	(%6,52)	(%5,93)	(%4,58)	(%0,46)	(%8,69)	(%56,18)	(%10,01)

A- Amaç Doğrultusunda Kullanılan Araz = 7.165.543 (%81,24) 121.051 (Sıfırtazeyi)
B-Yanlış ve Amaç Dışı Kullanılan Araz = 1.654.800 (%18,76)

Kara Yüzeyi Genel Toplamı = 8.820.343

Çizelge 5. Doğu Anadolu Bölgesi'nde Arazi Kullanım Yetenek Sınıflarına Göre Arazi Kullanımının Boyutları ile Yanlış ve Amaç Dışı Arazi Kullanımının Genel Dağılımı (ha)

	I. Sınıf Tarım Toprağı	II. Sınıf Tarım Toprağı	III. Sınıf Tarım Toprağı	IV. Sınıf Tarım Toprağı	V. Sınıf Arazi	VI. Sınıf Arazi	VII. Sınıf Arazi	VIII. Sınıf Arazi	
A	Tarım Arazileri 406.907	Tarım Arazileri 742.927	Tarım Arazileri 905.084	Tarım Arazileri 700.330	Çayır 30.274 Mera 1.164	Çayır 7.792 Omaç 65.918 Fılda 96.655 Yerleşim Yeri 4.249 Mera 1.597.294	Omaç 497.953 Fılda 1.178.237 Yerleşim Yeri 10.223	Yerleşim Yeri 61.929 Diğer Araziler 673.555	
				Belirli bölümler mera arazisi olarak kullanılabilir.	Bir bölümler omaca dönüşebilir.				
B	Çayır 47.631 Mera 16.973 Omaç 2.956 Fılda 630 Yerleşim Yeri 11.087	Çayır 132.221 Mera 92.169 Omaç 777 Fılda 9.804 Yerleşim Yeri 11.694	Çayır 52.400 Mera 253.132 Omaç 9.089 Fılda 17.400 Yerleşim Yeri 11.031	Mera 900.482 Çayır 30.083 Omaç 61.057 Fılda 36.332 Yerleşim Yeri 6.320	Tarım Arazileri 376 Yerleşim Yeri 65	Tarım Arazileri 340.182	Mera 5.278.208 Çayır 17.360 Tarım Arazileri 58.684	Önemli bir bölümler omaca arazisi ile dönüşebilir.	
	B Toplamı	79.287	246.665	353.052	1.034.274	441	340.182	58.684	-
	Genel Toplam	486.194	989.592	1.258.136	1.734.604	31.879	2.112.090	7.040.665	735.484
	Tüm alan oranı	(%3,38)	(%6,88)	(%8,74)	(%12,06)	(%0,22)	(%14,68)	(%48,93)	(%5,11)

A- Amaç Doğrultusunda Kullanılan Araz = 6.980.556 (%48,51) 483.734 (Sıfırtazeyi)
B-Yanlış ve Amaç Dışı Kullanılan Araz = 7.408.153 (%51,49)

Kara Yüzeyi Genel Toplamı = 14.388.644

Çizelge 6. Ege Bölgesi'nde Arazi Kullanım Yetenek Sınıflarına Göre Arazi Kullanımının Boyutları ile Yanlış ve Amaç Dışı Arazi Kullanımının Genel Dağılımı (ha)

	I. Sınıf Tarım Toprağı	II. Sınıf Tarım Toprağı	III. Sınıf Tarım Toprağı	IV. Sınıf Tarım Toprağı	V. Sınıf Arazi	VI. Sınıf Arazi	VII. Sınıf Arazi	VIII. Sınıf Arazi	
A	Tarım Araçları 59.1723	Tarım Araçları 688.835	Tarım Araçları 637.356	Tarım Araçları 478.418	Çayır 4.855 Mera 3.139	Çayır 2.204 Omaç 348.884 Fııda 262.812 Yerleşim Yeri 16.177 Mera 195.421	Omaç 2.159.774 Fııda 1.297.198 Yerleşim Yeri 15.221	Yerleşim Yeri 24.597 Diğer Araçları 251.353	
				Belli bölümler mera arazi olarak kullanılabilir.	Bir bölümler omaca dönüşebilir.				
B	Mera 4.119 Omaç 323 Fııda 623 Yerleşim Yeri 11.122	Çayır 1.425 Mera 14.491 Omaç 8.846 Fııda 8.193 Yerleşim Yeri 13.727	Çayır 7.089 Mera 33.006 Omaç 28.563 Fııda 17.712 Yerleşim Yeri 97.33	Mera 47.972 Çayır 4.423 Omaç 55.794 Fııda 54.929 Yerleşim Yeri 8.026	Tarım Araçları 666 Yerleşim Yeri 6	Tarım Araçları 57.982	Mera 702.235 Çayır 1.210 Tarım Araçları 266.858	Önemli bir bölümler omaca arazi olarak dönüşebilir.	
	B Toplamı	16.187	46.682	96.103	17.1144	672	57.982	266.858	-
	Genel Toplam	607.910	735.517	733.459	649.562	8.666	1.403.480	4.442.497	275.950
	Tüm alana oranı	(%6,86)	(%8,30)	(%8,28)	(%7,33)	(%0,10)	(%15,85)	(%50,16)	(%3,12)
		A- Amaç Doğrultusunda Kullanılan Arazi = 6.977.967 (%78,78) > 90.940 (Sı Yüzey)				Kara Yüzey Genel Toplamı = 8.857.041			
	B- Yanlış ve Amaç Dışı Kullanılan Arazi = 1.879.074 (%21,22)								

Çizelge 7. Güney Doğu Anadolu Bölgesi'nde Arazi Kullanım Yetenek Sınıflarına Göre Arazi Kullanımının Boyutları ile Yanlış ve Amaç Dışı Arazi Kullanımının Genel Dağılımı (ha)

	I. Sınıf Tarım Toprağı	II. Sınıf Tarım Toprağı	III. Sınıf Tarım Toprağı	IV. Sınıf Tarım Toprağı	V. Sınıf Arazi	VI. Sınıf Arazi	VII. Sınıf Arazi	VIII. Sınıf Arazi	
A	Tarım Araçları 938.227	Tarım Araçları 780.833	Tarım Araçları 634.574	Tarım Araçları 519.017	Mera 1.026	Omaç 5.106 Fııda 174.544 Yerleşim Yeri 2.329 Mera 385.511	Omaç 129.324 Fııda 1.103.038 Yerleşim Yeri 67.99	Yerleşim Yeri 4.338 Diğer Araçları 267.889	
				Belli bölümler mera arazi olarak kullanılabilir.	Bir bölümler omaca dönüşebilir.				
B	Çayır 88 Mera 31 Omaç 315 Yerleşim Yeri 7.400	Çayır 68 Mera 29.906 Fııda 428 Yerleşim Yeri 4.920	Çayır 645 Mera 60.907 Omaç 535 Fııda 6.905 Yerleşim Yeri 2.778	Mera 142.711 Fııda 26.163 Yerleşim Yeri 4.167	Tarım Araçları 265	Tarım Araçları 268.365	Mera 1.621.078 Tarım Araçları 154.259	Önemli bir bölümler omaca arazi olarak dönüşebilir.	
	B Toplamı	7.834	35.322	71.770	173.041	265	268.365	154.259	-
	Genel Toplam	946.061	816.155	706.344	692.058	1.291	835.855	3.014.498	272.227
	Tüm alana oranı	(%12,99)	(%11,20)	(%9,70)	(%9,50)	(%0,02)	(%11,47)	(%41,38)	(%3,74)
		A- Amaç Doğrultusunda Kullanılan Arazi = 4.952.555 (%67,99) > 11.135 (Sı Yüzey)				Kara Yüzey Genel Toplamı = 7.284.489			
	B- Yanlış ve Amaç Dışı Kullanılan Arazi = 2.331.934 (%32,01)								

Çizelge 8. İç Anadolu Bölgesi'nde Arazi Kullanım Yetenek Sınıflarına Göre Arazi Kullanımının Boyutları ile Yanlış ve Amaç Dışı Arazi Kullanımının Genel Dağılımı (ha)

	I. Sınıf Tarım Toprağı	II. Sınıf Tarım Toprağı	III. Sınıf Tarım Toprağı	IV. Sınıf Tarım Toprağı	V. Sınıf Arazi	VI. Sınıf Arazi	VII. Sınıf Arazi	VIII. Sınıf Arazi	
A	Tarım Araçları 1.436.392	Tarım Araçları 1.756.344	Tarım Araçları 2.194.968	Tarım Araçları 1.770.293	Çayır 27.754 Mera 5.262	Çayır 33.096 Omaç 97.761 Fılda 104.765 Yerleşim Yeri 14.348 Mera 1.022.286	Omaç 1.547.332 Fılda 743.032 Yerleşim Yeri 22.231	Yerleşim Yeri 85.966 Diğer Araçlar 742.390	
				Beşli bölümler mera arazi olarak kabul edilir.	Bir bölümler omaç olarak kabul edilir.				
B	Çayır 4.811 Mera 59.996 Omaç 528 Fılda 243 Yerleşim Yeri 29.440	Çayır 18.104 Mera 78.819 Omaç 2.918 Fılda 2.518 Yerleşim Yeri 20.149	Çayır 29.189 Mera 195.717 Omaç 17.086 Fılda 10.731 Yerleşim Yeri 22.607	Mera 384.136 Çayır 34.629 Omaç 46.437 Fılda 29.752 Yerleşim Yeri 15.026	Tarım Araçları 1.495 Yerleşim Yeri 36	Tarım Araçları 1.056.861	Mera 4.166.126 Çayır 116.192 Tarım Araçları 412.490	Önemli bir bölümler omaç arazi olarak kabul edilir.	
	B Toplamı	95.018	122.508	275.330	509.980	1.531	1.056.861	412.490	-
	Genel Toplam	1.531.410	1.878.852	2.470.298	2.280.273	34.547	2.329.119	7.007.323	828.356
	Tüm alana oranı	(%8,34)	(%10,23)	(%13,45)	(%12,42)	(%0,19)	(%12,69)	(%38,17)	(%4,51)
	A- Amaç Doğrultusunda Kullanılan Arazi = 11.604.142 (%63,20) > 342.636 (%1,97)				Kara Yüzeyi Genel Toplamı = 18.360.178				
	B- Yanlış ve Amaç Dışı Kullanılan Arazi = 6.756.000 (%36,80)								

Çizelge 9. Karadeniz Bölgesi'nde Arazi Kullanım Yetenek Sınıflarına Göre Arazi Kullanımının Boyutları ile Yanlış ve Amaç Dışı Arazi Kullanımının Genel Dağılımı (ha)

	I. Sınıf Tarım Toprağı	II. Sınıf Tarım Toprağı	III. Sınıf Tarım Toprağı	IV. Sınıf Tarım Toprağı	V. Sınıf Arazi	VI. Sınıf Arazi	VII. Sınıf Arazi	VIII. Sınıf Arazi	
A	Tarım Araçları 441.744	Tarım Araçları 481.433	Tarım Araçları 551.922	Tarım Araçları 740.373	Çayır 1.154 Mera 75	Çayır 2.260 Omaç 593.763 Fılda 109.571 Yerleşim Yeri 8.530 Mera 725.270	Omaç 3.920.403 Fılda 597.090 Yerleşim Yeri 11.159	Yerleşim Yeri 30.418 Diğer Araçlar 266.126	
				Beşli bölümler mera arazi olarak kabul edilir.	Bir bölümler omaç olarak kabul edilir.				
B	Çayır 1.685 Mera 2.354 Omaç 1.329 Fılda 849 Yerleşim Yeri 11.232	Çayır 3.007 Mera 4.907 Omaç 13.635 Fılda 12.980 Yerleşim Yeri 6.481	Çayır 4.930 Mera 12.670 Omaç 79.064 Fılda 18.135 Yerleşim Yeri 7.839	Mera 37.513 Çayır 1.817 Omaç 244.021 Fılda 47.046 Yerleşim Yeri 98,37	Tarım Araçları 1.631 Omaç 112	Tarım Araçları 715.648	Mera 993.232 Çayır 263 Tarım Araçları 846.514	Önemli bir bölümler omaç arazi olarak kabul edilir.	
	B Toplamı	17.449	41.010	122.638	340.234	1.743	715.648	846.514	-
	Genel Toplam	459.193	522.443	674.560	1.080.607	2.972	2.155.042	6.368.751	292.965
	Tüm alana oranı	(%3,97)	(%4,52)	(%5,84)	(%9,35)	(%0,03)	(%18,65)	(%55,11)	(%2,53)
	A- Amaç Doğrultusunda Kullanılan Arazi = 8.477.12 (%73,36) > 16.520 (%1,97)				Kara Yüzeyi Genel Toplamı = 11.556.533				
	B- Yanlış ve Amaç Dışı Kullanılan Arazi = 3.078.821 (%26,64)								

Çizelge 10. Marmara Bölgesi'nde Arazi Kullanım Yetenek Sınıflarına Göre Arazi Kullanımının Boyutları ile Yanlış ve Amaç Dışı Arazi Kullanımının Genel Dağılımı (ha)

A	I. Sınıf Tarım Toprağı	II. Sınıf Tarım Toprağı	III. Sınıf Tarım Toprağı	IV. Sınıf Tarım Toprağı	V. Sınıf Arazi	VI. Sınıf Arazi	VII. Sınıf Arazi	VIII. Sınıf Arazi	
		Tarım Araçları 354.600	Tarım Araçları 1.038.662	Tarım Araçları 640.000	Tarım Araçları 346.939	Çayır 1.102 Mera 2.639	Omaç 422.073 Fılda 132.435 Yerleşim Yeri 22.363 Mera 90.435	Omaç 1.440.480 Fılda 633.145 Yerleşim Yeri 13.389	Yerleşim Yeri 51.094 Diğer Araçları 47.499
B	Çayır 454 Mera 9.595 Omaç 2.257 Fılda 2.877 Yerleşim Yeri 13.202	Çayır 3.053 Mera 57.417 Omaç 83.090 Fılda 30.613 Yerleşim Yeri 42.208	Çayır 890 Mera 60.689 Omaç 142.706 Fılda 46.675 Yerleşim Yeri 25.876	Mera 27.199 Çayır 654 Omaç 157.654 Fılda 37.155 Yerleşim Yeri 12.599	Tarım Araçları 1.824 Omaç 2.396 Yerleşim Yeri 124	Tarım Araçları 556.180	Mera 27.1803 Çayır 2.084 Tarım Araçları 361.271	Önemli bir bölümü omaç arazi ile oluşabilir.	
	B Toplamı	28.385	216.381	276.836	235.261	4.334	556.180	361.271	-
Genel Toplam		382.985	1.255.043	916.836	582.200	8.075	1.223.486	2.722.172	96.593
Tüm alana oranı		(%5,33)	(%17,46)	(%12,75)	(%8,10)	(%0,11)	(%17,02)	(%37,86)	(%1,37)

A- Amaçlı Doğrudan Kullanılan Arazi = 5.236.855 (%72,84) - 92.093 (Sıfır Yüzey)
B- Yanlış ve Amaç Dışı Kullanılan Arazi = 1.952.535 (%27,16)

Kara Yüzey/Genel Toplamı = 7.189.390

Çizelge 11. Türkiye Arazi Kullanım Yetenek Sınıflarına Göre Arazi Kullanımının Boyutları ile Yanlış ve Amaç Dışı Arazi Kullanımının Genel Dağılımı (ha)

A	I. Sınıf Tarım Toprağı	II. Sınıf Tarım Toprağı	III. Sınıf Tarım Toprağı	IV. Sınıf Tarım Toprağı	V. Sınıf Arazi	VI. Sınıf Arazi	VII. Sınıf Arazi	VIII. Sınıf Arazi	
		Tarım Araçları 4.825.442	Tarım Araçları 6.040.590	Tarım Araçları 6.036.224	Tarım Araçları 4.877.061	Çayır 75.137 Mera 14.891	Çayır 48.685 Omaç 1.639.313 Fılda 984.701 Yerleşim Yeri 73.160 Mera 4.114.702	Omaç 12.531.789 Fılda 6.585.902 Yerleşim Yeri 138.186	Yerleşim Yeri 323.999 Diğer Araçları 3.060.788
B	Çayır 54.669 Mera 94.482 Omaç 7.708 Fılda 5.404 Yerleşim Yeri 96.382	Çayır 158.129 Mera 286.348 Omaç 112.525 Fılda 66.285 Yerleşim Yeri 108.996	Çayır 96.553 Mera 638.747 Omaç 290.924 Fılda 129.391 Yerleşim Yeri 86.924	Mera 1.568.372 Çayır 73.010 Omaç 593.173 Fılda 252.890 Yerleşim Yeri 60.539	Tarım Araçları 7.969 Omaç 9.447 Fılda 18.523 Yerleşim Yeri 1.967	Tarım Araçları 3.965.201	Mera 14.140.935 Çayır 138.508 Tarım Araçları 2.301.020	Önemli bir bölümü omaç arazi ile oluşabilir.	
	B Toplamı	260.545	732.283	1.246.539	2.547.984	37.906	3.965.201	2.301.020	-
Genel Toplam		5.086.087	6.772.873	7.282.763	7.425.045	127.934	10.825.762	35.836.340	3.384.787
Tüm alana oranı		(%6,63)	(%8,82)	(%9,49)	(%9,68)	(%0,17)	(%14,11)	(%46,69)	(%4,41)

A- Amaçlı Doğrudan Kullanılan Arazi = 51.370.570 (%66,94) + 1.158.109 (Sıfır Yüzey)
B- Yanlış ve Amaç Dışı Kullanılan Arazi = 25.371.021 (%33,06)

Kara Yüzey/Genel Toplamı = 76.741.591

 Özellikle turizm ve ikinci konut yatırımlarının rant getirebilme hesabı.

 Bürokratik gözetim ve denetimden uzak olarak, sanayicilerin kırsal alana bilinçsizce yayılım politikaları.

 SONUÇ: İyi nitelikli, verimli ve özenle korunması mutlak gerekli tarım topraklarının özellikle enflasyonist baskılarla, spekülâtif değer kazanması veya yapay fiyat artışları ile üreticilerin tarım topraklarını elden çıkarması ve mülkiyet hakkının kullanılmasının toplum yararına aykırı olamaz olgusunun göz ardı edilmesi.

 Tüzel mevzuatımızın yetersizliği: Arazi kullanımı ve yönetimine ait birçok kamu kurum ve kuruluşun, yürütme organı olarak ayrıcalıklı yasal yetkilerle donanımlı olması nedeniyle ayrımlı uygulamaları ve yürütme yetkileri olmasına karşılık; tarım topraklarının korunması, kullanılması ve yönetimi yalnız bir yetersiz nitelikteki yönetmelik ile düzenlenmeye çalışılmaktadır. Bu konuda acilen ülke gerçekleri ile uyumlu “toprak yasası” çıkarılmalıdır.

 37 yıldır ve günümüzde de uygulanan kategorik esaslı arazi değerlendirme yöntemi (arazi kullanım yetenek sınıflarını belirleme yöntemi)'nin yetersizliği: Bu makalede 3. Bölümde ayrıntılarıyla açıklandığı gibi “ulusal parametrik arazi değerlendirme sistemleri”ni oluşturarak; bundan sonraki etüd ve haritalama çalışmalarında da morfometrik değerlendirme amacıyla oluşturulan Toprak Taksonomisi sınıflama sistemini kullanmak gerekmektedir.

 Elimizde yanlış arazi kullanımı uygulamalarını düzeltebilecek Ayrıntılı Toprak Haritalarının olmaması: Bu nedenle yurt genelinde kırsal arazi planlamaları (çevre düzeni planları)/ programları ve arazi kullanım planlamalarının yapımına başlanılmamıştır. Ülkemizde ilk defa Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından onaylı Çevresel Etki Değerlendirilmesi Yönetmeliği çerçevesinde, T.Ü. Tekirdağ Ziraat Fakültesi Toprak Bölümü Arazi Kullanımı ve Planlaması Ekibi tarafından arazi kullanım haritalarını içeren “Ergene Havzası Çevre Düzeni Planı” yapılmıştır. Bu tip çalışmaların yurt genelinde havza ve bölgesel olarak hayata geçirilmesi ve gerekli uygulamalardan ödün verilmemesi gereklidir.

 Ülke genelinde kadastronun daha tamamlanamamış olması: Arazi kullanımı hakkındaki teknik düzenlemelerin yapılabilmesi için arazilerimizin kadastrolamasını acilen tamamlamamız tüzel mevzuatımız için ön koşuldur.

 Arazi toplulaştırması projelerine önem verilmemesi ve mevcut uygulamalarında yeterli düzeyde ve hızda olmaması: Sulama alanlarında ve tarım reformu projelerinde çok parçalı, birbirinden çok uzak, şekilsiz alan dağılımındaki ve çok küçük/ küçük yüzölçümüne sahip tarım toprakları parselleri, Arazi Toplulaştırma Projeleriyle yapısal sorunlarının giderilmesi ve ekonomik bir üretimin yapılabilmesi için dağınık, küçük arazi parçalarının rasyonel tarım işletmelerine bütünleştirerek/birleştirerek dönüştürülmesi sağlanmalıdır. İlk aşamada sulamaya ekonomik boyutuyla açılacak 4 milyon ha arazi ele alınmalıdır. Ayrıca arazi bütünlüğü ve özellikleri itibarıyla tarımsal sit nitelikli bölgelerde de arazi toplulaştırılması öncelikli yapılmalıdır.

 Üreticinin yeterli düzeyde eğitilmiş ve bilinçli olmaması ve/veya yayımcı kamu kurumlarının soruna yeterli düzeyde eğilmemesi: Üreticilerin toprak amenajmanı ve/veya sürdürülebilir arazi yönetimi kuramları uygulamalarını sağlayarak; yanlış arazi kullanımının/ yönetiminin önüne geçmek gerekmektedir. Yürütme organı olarak Bürokrasi, yayımcı ve uygulamalı teknik elemanlar sorunun boyutlarını bilmelerine karşın; çoğu kez duyarsız kalmaktadır.

 Üreticinin ekonomik gücünün olmaması: Çoğu üreticilerin ekonomik gücünün iyi olmaması nedeniyle ve bir bölümünün de bilinçli olmasına karşın ekonomik nedenlerle, yanlış arazi kullanımı uygulamalarına devam etmesi, sorunu daha da boyutlandırmaya neden olmaktadır. Üretici kooperatiflerinin daha güçlü yapılanması ile bu konularda da yardımcı olması gerekmektedir.

 Parlemononun çölleşme, arazi/ toprak bozunumu, çevre, yanlış ve amaç dışı arazi kullanımı uygulamalarında yeterli duyarlılıkta olmaması: Kamuoyunun ve sivil toplum örgütlerinin bilinçli olarak parlamento üzerindeki baskısını arttırması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Anonim, 1965. Toprak Etüdleri Standartları (TE-Standart). Köy İşleri Bakanlığı, Topraksu Genel Müdürlüğü, Toprak Etüdleri Şubesi Müdürlüğü, Ankara. S:106.
- Anonim 1967. Toprak Etüdleri Standartları (TE-Standart-1) Köy İşleri Bakanlığı, Topraksu Genel Müdürlüğü, Birinci Daire Toprak Etüdleri Şubesi, Ankara. S:139.
- Anonim 1984-1998. Tüm İllerin Arazi Varlığı. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı. Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü. No: 01-79. Ankara.
- Cangir, C. ve D. Boyraz, 1996. Ülkemizde Yanlış ve Amaç Dışı Arazi Kullanılmasının Boyutları ve Arazi Kullanım Planlamasının Gerekliği. Tarım- Çevre İlişkileri Sempozyumu "Doğal Kaynakların Sürdürülebilir Kullanımı" 13-15 Mayıs 1996. Mersin Üniversitesi Mühendislik Fakültesi. Selim Ofset Matbaacılık, Mersin. S:637,648.
- Cangir, C., Kapur, S., Boyraz, D., Akça, E., 1996. Problems of Agricultural Soils and Strategies for optimum Landuse in Turkey. 1st International Conference on Land Degradation. Proceedings. International Working Group On Land Degradation And Desertification (IWGLDD-ISSS). Çukurova University Press, Adana. pp: 23- 27. ISBN 975-4870519.
- Cangir, C., Kapur, S., Boyraz, D. and E. Akça., 1997. Facts About Land Degradation In Turkey. Land Degradation. Newsletter of the International Task Force On Land Degradation. February 1997, No:1, pp:8.
- Cangir, C., D. Boyraz, 1997. Trakya'da Amaç Dışı Arazi Kullanımı ve Kırsal Arazi Sınıflaması. I. Trakya Toprak ve Gübre Sempozyumu Bildiriler Kitabı. Tekirdağ Ziraat Fakültesi Toprak Bölümü Gübre Üreticileri Derneği. 20- 22 Ekim 1997. Tekirdağ. S:19-28.
- Cangir, C., D. Boyraz, 1997. Tekirdağ'da Toprak Sanayi Sektörünün Konumu ve Sorunları. Trakya'da Sanayileşme ve Çevre Sempozyumu II Bildiriler Kitabı. 6-8 Kasım 1997. TMMOB Makina Mühendisleri Odası. MMO Yayın No:202. Edirne. S:263- 273. ISBN 975- 395-244-9.
- Cangir, C., D. Boyraz, 1997. Ülkemizde Yanlış ve Amaç Dışı Arazi Kullanımının Boyutları ve Toprak Yönetimi ile Arazi Kullanım Planlamasına Yönelik Stratejik Yaklaşımlar. Doğal Kaynaklar ve Çevre. Çevre Gönüllüleri Platformu SOS Yayınları Özener Matbaası İstanbul.S:19-69.
- Cangir, C. Ve D. Boyraz, 1997. Ülkemizde Yanlış ve Amaç Dışı Arazi Kullanımının Boyutları ve İleriye Dönük Planlama Stratejileri. Hava fotoğraflarının araziye uyarlanması ve bu bağlamda ayrımlı amaçlara yönelik toprak haritalama sistemleri. Workshop:2. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Toprak Bölümü. 12-14 Şubat 1997. Bornova, İzmir. S:76-88.
- Cangir, C., S. Kapur, D. Boyraz, E. Akça, 1998. Türkiye'de Arazi Kullanımı, Tarım Topraklarının Sorunları ve Optimum Arazi Kullanımı Politikaları. M. Şefik Yeşilsoy International Symposium On Arid Region Soils. Türk Toprak İlimi Derneği, Çukurova Üniversitesi, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve Uluslararası Toprak İlimi Derneği. 21- 24 Eylül 1998. İzmir. ISBN-975-96629-0-6 S:9.
- Cangir, C., D. Boyraz, 1998. Trakya'da Arazi Bozunumu. M. Şefik Yeşilsoy International Symposium On Arid Region Soils. Türk Toprak İlimi Derneği, Çukurova Üniversitesi, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve Uluslararası Toprak İlimi Derneği. 21- 24 Eylül 1998. İzmir. ISBN-975-96629-0-6. S:6.
- Cangir, C. ve D. Boyraz, 1999. Trakya'da Arazilerin İşletmeciliğine Yönelik Sorunlar ve Bölgesel Master Planlarının Temeline Yönelik Toprak Haritalarının Önemi. 21. Yüzyılın Eşiğinde Trakya'da Sanayileşme ve Çevre Sempozyumu III. 11-13 Kasım 1999. TMMOB Makine Mühendisleri Odası Edirne Şubesi. Edirne.
- Cangir, C. ve D. Boyraz, 1999. Arazi ve Tarım Topraklarının Kullanımları Hakkındaki Yasal Mevzuat ve Yasalarımızdaki Teknik Konuların Değerlendirilmesi. 21. Yüzyılın Eşiğinde Trakya'da Sanayileşme ve Çevre Sempozyumu III. 11-13 Kasım 1999. TMMOB Makine Mühendisleri Odası Edirne Şubesi. Edirne.
- Cangir, C. ve D. Boyraz, 2000. Ülkemizde Yanlış ve Amaç Dışı Arazi Kullanımı. Türkiye Ziraat Mühendisliği V. Teknik Kongresi. TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası. 17-19 Ocak 2000. Ankara.S: 365-392.
- Cangir, C. and D. Boyraz, 2000. A Review of Problems and Degradation in the Arable Lands of Turkey and, Thrace and Necessity of Rearrangement. 2nd International Symposium on New Technologies for Environmental and Agro-Applications. 18-20 October 2000. pp: 388-397. ISBN 975-374-29-8. Turkey. Tekirdağ.
- Cangir, C., S. Kapur, D. Boyraz, E. Akça and H. Eswaran. 2000. An Assessment of Land Resource Consumption in Relation to Land Degradation in Turkey. Journal of Soil and Water Conservation. USDA. pp:253-259.
- Cangir, C. 2000. Sustainable agriculture: Actions and strategies. 2nd International Symposium on New Technologies for Environmental Monitoring and Agro-Applications. Proceeding (Workshop). 18-20/October/ Tekirdağ. Turkey p:6-7.
- Cangir, C., and D. Boyraz. 2002. The Complex Square Root Parametric System For Land Evaluation Method on Soils of The Thrace Region. International Conference on Sustainable Land Use and Management. Soil Science Society of Turkey-Çanakkale Onsekiz Mart University. 10-13 June 2002. Çanakkale- Turkey.
- Cangir, C. ve D. Boyraz, 2002. Ergene Havzası Çevre Düzeni Planı Toprak- Arazi Kullanımı Teknik Raporu ve Haritaları. Trakya Üniversitesi – Çevre Bakanlığı projesi. S:555. Edirne.
- Cangir, C. ve D. Boyraz., 2003. Güneydoğu Anadolu Bölgesinin Arazi Varlığı, Tarım Topraklarının Konumu ve Yörede Çevre Düzeni Planı ve Toprak Amenajmanı Projelerinin Önemi. 3. Gap ve Sanayi Kongresi Bildiriler Kitabı. TMMOB. Makine Mühendisleri Odası yayın No:E/2003/338. 18/19 Ekim 2003. Dıyarbakır. ISBN:975-395-649-5. S: 403-426.
- Cangir, C. Ve D. Boyraz, 2004. Arazi Varlığı Yönetiminde Çevre Düzeni Planı, İklim Değişikliği ve Çölleşme. Ankara İklim Değişikliği Konferansı. Çevre ve Orman Bakanlığı. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, Türkiye. 1-3 Eylül 2004. Ankara.
- Ergun, H., 1964. Arazi Kullanma Kabiliyet Sınıfları Tespit Cetveli. Topraksu, Sayı:19 (1 Ağustos 1964). Köy İşleri Bakanlığı, Topraksu Genel Müdürlüğü, Ankara. S:19-21.
- Haktanır, K., 1989. Toprak Kirliliği ve Amaç Dışı Tarım Toprağı Kullanımı. TMMOB. Ziraat Mühendisleri Odası Yayın Organı, Tarım ve Mühendislik Sayı: 33. Ankara. S:12-16.
- Haktanır, K., C. Cangir, Ç. Arcak ve S. Arcak, 2000. Toprak Kaynakları ve Kullanımı. Türkiye Ziraat Mühendisliği V. Teknik Kongresi. TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası. 17-19 Ocak 2000. Ankara.S: 203-229
- McRae, S.G. and. C. P. Burnham. 1981. Land Evaluation (Monographs On Soil Survey). Clarendon Pres, Oxford. ISBN 0 19 8545185. pp:239.